

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí



Diplomová práce

Kapitálová přiměřenost bank – BASEL III

Bc. Kateřina Ježková

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kateřina Ježková

Podnikání a administrativa

Název práce

Kapitálová přiměřenost bank – BASEL III

Název anglicky

The Capital Adequacy of Banks – BASEL III

Cíle práce

Cílem diplomové práce je rozbor a vyhodnocení dopadů na činnost a fungování českých bank, které vychází z nástrojů regulace bankovního sektoru implementovaných do dokumentu Basel III a jejich uplatnění v české bankovní praxi.

Metodika

Diplomová práce vychází z předpokladu systematického zpracování teoretických východisek prostřednictvím využití metod deskripce a syntézy informací získaných z odborné literatury zabývající se problematikou bankovníctví, bankovní regulace a zejména ukazatelem kapitálové přiměřenosti bank.

Základem pro naplnění stanoveného cíle diplomové práce bude provedení analýzy vlivu implementace nástrojů předpisu BASEL III na fungování a hospodářské výsledky vybrané banky v České republice.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

kapitálová přiměřenost, Basel III, regulace, riziko, stabilita, bankovní systém, kapitálový polštář, likvidita

Doporučené zdroje informací

BABOUČEK, I. a kolektiv. Regulace činnosti bank. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a.s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3

CIPRA, T. Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8

JUROŠKOVÁ, L. Bankovní regulace a dohled. Praha: Auditorium, 2012. ISBN 978-80-87284-26-1

POLOUČEK, S. *Bankovnictví*. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-491-9.

REVENDA, Z. Centrální bankovnictví. 3 aktualizované vydání. Management press, Praha 2011 ISBN: 978-80-7261-230-7

REVENDA, Z. – MANDEL, M. – KODERA, J. – MUSÍLEK, P. – DVOŘÁK, P. Peněžní ekonomie a bankovnictví. 5. aktualizované vydání. Management press, Praha 2014. ISBN: 978-80-7261-279-6

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Milan Ulrich

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 1. 11. 2016

Ing. Helena Čermáková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 9. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 03. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Kapitálo přiměřenost bank – BASEL III" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Milanu Ulrichovi za odborné vedení, věcný a vstřícný přístup, za cenné rady i připomínky při vypracování této práce. Dále pak RNDr. Monice Laušmanové CSc., ředitelce úseku centrálního řízení rizik v ČS, a. s. za poskytnutí potřebných materiálů a informací.

Kapitálová přiměřenost bank – BASEL III

The Capital Adequacy of Banks – BASEL III

Souhrn

Diplomová práce se zabývá rozbořem a vyhodnocením dopadu na činnost a fungování českých bank, který vychází z nových nástrojů regulace bankovního sektoru implementovaných do dokumentu Basel III. V teoretické části práce je nastíněna problematika bankovní regulace a dohledu, bankovních rizik, kapitálové přiměřenosti bank a souvisejících kapitálových požadavků. Blíže jsou rozebrány dokumenty Basel I a Basel II, z nichž nová regulační opatření Basel III vychází. Praktická část je zaměřena na analýzu bankovního sektoru v České republice, vývoj kapitálové přiměřenosti a podrobné finanční analýzy České spořitelny, a. s. V závěru práce je provedeno vyhodnocení jednotlivých analýz a je odpovězeno na otázku, zda má Basel III vliv na fungování a hospodářské výsledky vybrané banky.

Summary

This thesis deals with the analysis and evaluation of impacts on the activities and functioning of the Czech banks, which are based in a brand new regulatory legislative document called Basel III. The theoretical part deals with the problems of banking regulation and supervision, banking risks, capital adequacy of banks and related capital requirements. Really closely are analytically presented documents Basel I and Basel II as knowledge basement of the previous mentioned regulatory implementation. The practical part is focused on the analysis of the banking sector in the Czech Republic, the development of capital adequacy and detailed financial analysis of the selected bank. In the conclusion there is a evaluation of each analysis and answer to the question, whether Basel III has an impact on the functioning and results of selected bank.

Klíčová slova: kapitálová přiměřenost, Basel III, bankovní systém, riziko, kapitál, regulace, stabilita, dohled, likvidita

Keywords: Capital Adequacy, Basel III, Banking system, Risk, Capital, Regulation, Stability, Supervision, Liquidity

OBSAH

ÚVOD.....	9
CÍL PRÁCE A METODIKA	10
1 PRINCIPY BANKOVNÍ REGULACE A DOHLEDU.....	12
1.1 Obchodní bankovníctví podle práva evropských společenství.....	12
1.1.1 Vnitřní procesy a finanční situace banky	13
1.2 Kapitál a solventnost banky.....	14
1.3 Přehled rizik v bankovním podnikání	15
1.3.1 Úvěrové riziko (Credit risk).....	16
1.3.2 Tržní riziko (Market risk)	18
1.3.3 Likvidní riziko (Liquidity risk).....	18
1.3.4 Operační riziko (Operational risk)	19
1.3.5 Ostatní rizika	20
1.4 Regulační přístup k řízení rizik	20
1.5 Regulace a dohled bankovního sektoru	21
1.5.1 Cíle regulace a dohledu.....	21
1.5.2 Důvody regulace a dohledu	22
1.5.3 Kritika regulace.....	22
1.5.4 Současná struktura bankovní regulace a dohledu	23
2 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST BANK	25
2.1 Basel I.....	26
2.1.1 Tier 1	27
2.1.2 Tier 2	28
2.1.3 Rizikově vážená aktiva a kapitálový požadavek A.....	28
2.1.4 Dodatek o zahrnutí tržních rizik	30
2.1.5 Tier 3	32
2.1.6 Kritika konceptu Basel I	33
2.2 Basel II	33
2.2.1 Pilíř 1: minimální kapitálové požadavky B	35
2.2.2 Pilíř 2: bankovní dohled	37
2.2.3 Pilíř 3: tržní disciplína.....	38
2.2.4 Nedostatky a kritika Basel II.....	38
2.3 Srovnání regulačních systémů Basel I a Basel II.....	39
3 BASEL III	40
3.1 Globální standardy likvidity (Global liquidity standard)	42
3.1.1 Požadavek krytí likvidity (<i>Liquidity Coverage Ratio</i>).....	42
3.1.2 Požadavek čistého stabilního financování (<i>Net Stable Funding Ratio</i>).....	43
3.2 Regulační kapitál dle Basel III	44
3.2.1 Tier 1 v Basel III	45
3.2.2 Tier 2 v Basel III	46
3.2.3 Kvantitativní požadavky na regulační kapitál	46
3.3 Kreditní riziko protistrany (Counterparty credit risk)	50
3.4 Kapitálové rezervy v Basel III	51
3.4.1 Bezpečnostní kapitálová rezerva (<i>Capital Conservation Buffer</i>)	51
3.4.2 Proticyklická kapitálová rezerva (<i>Countercyclical Buffer</i>).....	51
3.4.3 Kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika (<i>Systemic Risk Buffer</i>)	52
3.5 Pákový poměr (Leverage Ratio).....	53

3.6	Změny v bankovním a obchodním portfoliu	53
3.6.1	Změny v rámci bankovního portfolia	53
3.6.2	Změny v rámci obchodního portfolia	54
3.7	Srovnání Basel II a Basel III	55
4	VLIV IMPLEMENTACE BASEL III NA ČR	56
4.1	Bankovní systém v České republice	56
4.1.1	Česká národní banka (ČNB)	56
4.2	Stabilita bankovního sektoru v ČR	58
4.2.1	Hospodářské výsledky bankovního sektoru	59
4.2.2	Vývoj kapitálové přiměřenosti v ČR	61
5	FINANČNÍ ANALÝZA ČESKÉ SPOŘITELNY, A. S.	65
5.1	Erste Group Bank AG	65
5.1.1	Profil společnosti a klíčové ukazatele	65
5.2	Česká spořitelna, a. s.	67
5.3	Konsolidované hospodářské výsledky za rok 2015	69
5.4	Výkaz o finanční pozici	72
5.4.1	Aktiva	72
5.4.2	Pasiva	75
5.5	Řízení kapitálu a kapitálová přiměřenost	78
5.6	Kapitál a kapitálové požadavky	80
	ZÁVĚR	81
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	83
	SEZNAM TABULEK	86
	SEZNAM OBRÁZKŮ	87
	SEZNAM GRAFŮ	88

ÚVOD

Problematika bankovní regulace a dohledu se dostala do centra pozornosti v průběhu posledních desítek let, v důsledku rozsáhlých změn v bankovním sektoru. Tyto změny lze považovat do značné míry za odraz globalizace, finančních inovací a technologického vývoje. Regulátoři se snaží na tyto změny včas reagovat, avšak v souvislosti s mnohými bankovními krizemi lze říci, že se regulátorům tato snaha nedaří. V reakci na mezinárodní finanční a hospodářské krize, bývá stávající praxe a pravidla doplňována nebo přetvářeny.

Důvodem vzniku Basel III byla finanční krize z roku 2008, která odstartovala pádem americké banky Lehman Brothers. Jejím pádu předcházela hypoteční krize na americkém finančním trhu a zároveň velká expanze investičních produktů, jejichž hodnota se odvíjela od splácení balíků hypoték nebo jiných úvěrů. Právě úpadek světově známé a uznávané finanční instituce měl fatální dopad na globální finanční trh. Bankovní systémy po celém světě pocítily potřebu dokonalejšího kapitálového krytí, aby v budoucnu nemusely znovu čelit závažným problémům. Basilejský výbor pro bankovní dohled zareagoval, a v prosinci 2010 byla publikována třetí dohoda pod názvem Basel III.

Finanční krize odhalila slabiny dosavadních bankovních systémů a ukázala nejenom finančnímu světu, že bankovní regulace byla nedostatečná a nedokázala zabránit krizi. U bank se ukázala nutnost zajistit si do budoucna větší množství kvalitnějšího kapitálu, aby byly schopné samostatně odolávat rizikům. U úvěrových institucí vyvstala potřeba zajištění přiměřených zásob likvidních fondů k zajištění potřebné zásoby likvidních prostředků, které by bylo možné využít v případě ohrožení.

Hlavní důraz je kladen na to, aby byly banky schopné vyrovnat se s krizí samy bez státní podpory. Proto je zapotřebí, aby disponovaly dostatečným množstvím vlastního kapitálu a přiměřeným množstvím likvidity. Snahou Basilejského výboru pro bankovní dohled bylo vytvořit taková pravidla, která budou reagovat na vzniklou finanční krizi, budou uplatňována na mezinárodní úrovni, která budou muset dodržovat všechny vyspělé země a na základě kterých dojde ke stabilizaci celosvětové bankovní soustavy.

CÍL PRÁCE A METODIKA

Cíl práce

Cílem diplomové práce byl rozbor a vyhodnocení dopadu na činnost a fungování českých bank, který vychází z nových nástrojů regulace bankovního sektoru implementovaných do dokumentu Basel III. Tato práce by měla v první řadě seznámit s výsledky provedené finanční analýzy vybrané obchodní banky v České republice. V druhé řadě pak zodpovědět otázku, zda má Basel III vliv na fungování a hospodářské výsledky vybrané banky.

Metodika práce

V první řadě byl v rámci vybraného tématu stanoven konkrétní problém, ke kterému tato diplomová práce měla směřovat. Následně byla systematicky soustředěna odborná literatura vztahující se ke zkoumané problematice. Vypracování teoretické části bylo založeno na studiu těchto literárních pramenů a výběru příslušných teoretických východisek. Zpracování teoretických východisek proběhlo prostřednictvím využití metod deskripce a syntézy informací získaných z odborné literatury, zabývající se problematikou bankovníctví, bankovní regulace a zejména ukazatelem kapitálové přiměřenosti bank. Při zpracování praktické části diplomové práce bylo využito zkušeností a informací získaných při odborné praxi ve vybrané bance.

V souladu se stanovenými cíli práce byly jako první uvedeny principy bankovní regulace a dohledu. Teoretická část přibližuje a popisuje problematiku obchodního bankovníctví, kapitálu bank a s ním související solventnost. Dále byly v práci nastíněna problematika finančních (bankovních) rizik, kterým banky podléhají a které musí být řízeny. Samostatnou kapitolu v rámci teoretické části práce pak tvoří problematikou kapitálové přiměřenosti bank, která je demonstrována prostřednictvím regulatorních opatření Basel I a Basel II. Poslední kapitolu v rámci teoretické části tvoří Basel III, jakožto aktuální regulatorní opatření, kterým v současnosti podléhají banky po celém světě. Problematiku Basel III byla v rámci této kapitoly podrobně vysvětlena.

Praktická část práce byla rozdělena do dvou samostatných částí. V první části byl zjišťován vliv implementace Basel III na bankovní systém v České republice, a jeho dopady na stabilitu a hospodářské výsledky v rámci bankovního sektoru v ČR. Dále také vývoj kapitálové přiměřenosti v rámci celého bankovníctví. V druhé části v rámci vlastního zkoumání byla provedena finanční analýza vybrané banky za příslušné období. Následně došlo k vyhodnocení výsledků získaných analýzou dat metodou syntézy, kdy došlo k sumarizaci výsledků do grafů a tabulek. V závěru práce bylo odpovězeno na cíl diplomové práce.

Formální stránka práce byla vypracována podle metodiky zpracování bakalářských a diplomových prací České zemědělské univerzity, bibliografické odkazy a citace dokumentů v souladu s normou ČSN ISO 690¹ a z ní vyplývající metodiky.

¹ ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 010197.

1 PRINCIPY BANKOVNÍ REGULACE A DOHLEDU

Finanční systém lze definovat jako „soubor trhů, institucí, zákonů, regulací a technik, jejichž prostřednictvím se realizují finanční transakce v ekonomice.“² Hlavní funkcí finančního systému je zprostředkování toku finančních prostředků mezi subjekty s přebytkem těchto prostředků k subjektům deficitním. Za jádro finančního trhu je považován právě bankovní sektor.

Bankovní sektor a jeho správné fungování je jeden ze základních pilířů vyspělých tržních ekonomik. Stabilitu bankovního sektoru nelze zajistit pouze pomocí tržních mechanismů a je proto nutné tento specifický sektor přiměřeným způsobem regulovat. Regulace bankovního sektoru a finančních institucí, které v rámci bankovního sektoru podnikají, přispívá ke stabilitě celého finančního systému dané země. Ve vyspělých ekonomikách patří bankovní sektor mezi nejregulovanější odvětví ekonomiky.³

1.1 Obchodní bankovníctví podle práva evropských společenství

Univerzální komerční banka je finanční institucí založenou zpravidla ve formě akciové společnosti, která má opravňující licenci k přijímání vkladů od veřejnosti. Z institucionálního hlediska se jedná o základní definiční znak banky, který ji odlišuje od ostatních finančních zprostředkovatelů na trhu. Banky mají zároveň rozhodující podíl na emisi peněz a klíčové postavení v bezhotovostním platebním styku a jeho zúčtování. Kromě přijímání vkladů jsou komerčním bankám vydávány další licence k poskytování různých finančních služeb. Bankovníctví si lze představit jako soubor všech licencovaných finančních služeb. V členských státech EU zahrnuje bankovníctví finanční služby, které mohou banky licencované v členských státech EU poskytovat na evropském trhu finančních služeb v souladu s principem jednotné licence.⁴

² REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-3671-6.

³ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

⁴ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

Obchodní (komerční) banka je firmou, jejímž cílem podnikání je dosahování zisku a dlouhodobé přežití v hospodářské soutěži. Komerční banky lze považovat za otevřené, dynamické a cílevědomě řízené systémy, jejichž finanční situace je ovlivněna několika faktory. Banka reaguje na poptávku trhu, na nabídku konkurentů a na situaci na finančních trzích nabídkou svých finančních produktů a služeb. Rozsah banky je vymezen její individuální bankovní licenci. Banky však vytvářejí finanční skupiny či uzavírají smlouvy o prodeji tzv. nebankovních finančních produktů, tak aby efektivněji využily svou pobočkovou síť křížovým prodejem. Finanční produkt je komerční produkt neboli finanční nástroj, jehož klíčové parametry jsou zkonstruovány k oslovení poptávky. Finanční produkt má všechny aspekty finančního nástroje.⁵

1.1.1 Vnitřní procesy a finanční situace banky

V rámci dané organizační struktury banky jsou práce zaměstnanců a fungování technické infrastruktury definovány jako vnitřní procesy banky. Banka těmito vnitřními procesy reaguje na poptávku, na nabídku konkurentů a na situaci trhu nebo v ekonomice. Právě tyto procesy jsou rozhodujícím faktorem pro ziskovost banky a úspěch v hospodářské soutěži. Vnitřní procesy v bance zahrnují zejména:

- Strategické rozhodování, jehož výsledkem především střednědobé strategie a roční obchodní plány banky stanovené v souladu s rozhodnutím valné hromady akcionářů.
- Operativní rozhodování zajišťující každodenní provoz a obchody banky.
- Řízení rizik a vnitřní kontrolu banky.

Výsledkem výše zmíněných vnitřních procesů a podnětů z trhů je finanční situace banky. Souhrnný pohled na tento stav poskytují účetní výkaz rozvaha a výkaz zisku a ztrát. Nejznámějším přístupem k hodnocení banky je metoda CAMEL (případně CAEL), která byla poprvé uvedena do praxe v 80. letech v USA. Jejím základem je posuzování pěti stěžejních faktorů mezi které patří kapitál (Capital), kvalita aktiv (Asset quality), vnitřní řídicí a kontrolní systém (Management), výnosy (Earnings), likvidita (Liquidity).⁶

⁵ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

⁶ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

Analýza finanční situace banky se týká pouze kvantitativní (vyčíslitelné) stránky činnosti banky a nepokrývá kvalitativní stránky bankovního podnikání. Jedná se o analýzu výsledků vnitřních procesů v bance z hlediska ekonomického výsledku tak, jak je zobrazen v účetnictví, tzn. z hlediska aktiv, pasiv, nákladů a výnosů banky. V principu je to analýza toho, co již proběhlo a jedná se tak o analýzu ex post. Analýza je založena na poměrových finančních ukazatelích vztahujících se k zisku, u kterých se sleduje jejich hladina a vývoj v čase, v absolutním i relativním vyjádření. Analýza umožňuje posoudit vztah mezi ziskem a podstupovanými riziky. Základním ukazatelem pro zhodnocení finanční situace banky je výnosnost vlastního kapitálu (*Return on Equity*), který je definován jako poměr čistého zisku a celkového vlastního kapitálu. Dalším důležitým ukazatelem je pak výnosnost aktiv (*Return on Assets*). Pyramidálním rozkladem ROA lze zjistit jednotlivé příspěvky k zisku. Předností analýzy poměrových finančních ukazatelů je především určitost. Vyjadřuje přístup k bance jako k deterministickému systému, s nímž jsou spojena rizika.⁷

Analýzou finanční situace a jejím zhodnocením se autorka zabývá podrobněji v rámci praktické části diplomové práce v kapitole 5.

1.2 Kapitál a solventnost banky

Banka je solventní tehdy, je-li schopna dostát všem aktuálně splatným a také v budoucnu splatným závazkům, které má vůči svým vkladatelům a ostatním věřitelům. Solventnost banky je vyjádřena funkcí jejího kapitálu. Z hlediska ekonomické teorie je banka solventní tehdy, je-li hodnota kapitálu (vypočítaného jako rozdíl celkové hodnoty aktiv mínus celkové hodnoty pasiv) větší než nula. V tomto případě jsou pohledávky věřitelů banky v plné výši kryty aktivy banky. Z výše uvedeného vyplývá, že banka je insolventní tehdy, má-li zápornou hodnotu kapitálu. V tomto případě vzniká ztráta, kterou nesou vkladatelé a ostatní věřitelé banky. Dynamickou solventnost lze vyjádřit pomocí rovnice:

$$dK = dA - dL \pm \text{zisk, ztráta} \quad (1.2.1)$$

přírůstek celkové hodnoty aktiv - celkové hodnoty závazků +/- zisk, ztráta = přírůstek / úbytek kapitálu).⁸

⁷ RŮČKOVÁ, Petra. Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi. 5. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015. ISBN 978-80-247-9930-8.

⁸ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

Kapitál banky plní dvě základní funkce:

- Podporuje důvěryhodnost banky na mezibankovním trhu u vkladatelů, což je nutnou podmínkou pro řízení její likvidity.
- Zajišťuje solventnost banky a tvoří majetkovou podstatu ke krytí ztrát banky.

V souvislosti s bankovní regulací a principem kapitálové přiměřenosti je nutné zdůraznit, že výše zmíněný teoretický přístup k principu solventnosti banky vyjádřený obecnou rovnicí není základem regulace bankovníctví. Tento princip je totiž formulován příliš obecně a může se tak vztahovat na jakýkoli podnik. Je vhodný pro obecné úvahy o cílech a principech bankovní regulace. Konkrétní regulační pravidla kapitálové přiměřenosti musí být vymezena jednoznačně, podrobně a současně musí být provázaná s položkami účetní bilance a účetními metodami. Podrobně vymezený kapitál banky se nazývá regulační kapitál. V souvislosti s principem kapitálové přiměřenosti je výše regulačního kapitálu alokovaného k finančním rizikům stanovena v součtu na nejméně 8 %. Z toho vyplývá, že regulační kapitál je vyšší než kapitál, který teoreticky zajišťuje solventnost banky.

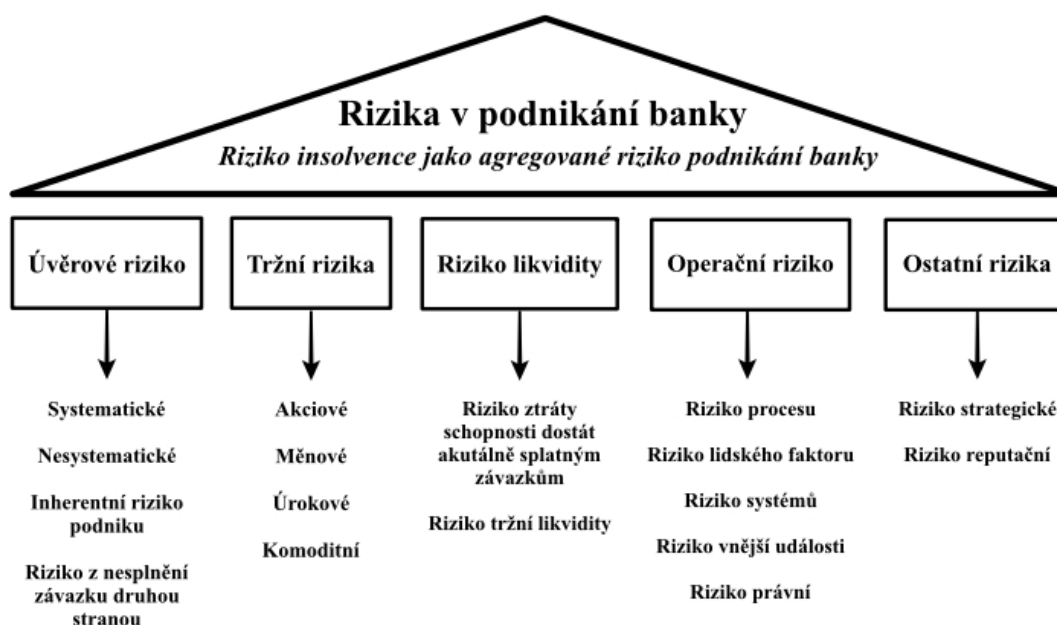
1.3 Přehled rizik v bankovním podnikání

Komerční banky jsou nositeli rizik, na které se pohlíží z hlediska určité banky. V této perspektivě se rizika jeví jako vztah k určité protistraně, s níž na trhu banka obchoduje. Pro posuzování rizik je nutné zaujmout jasnou perspektivu, na které je založeno řízení rizik v bance. Každé riziko spočívá v nejistotě (neurčitosti), kterou má banka ohledně budoucí hodnoty aktiv, pasiv, výnosů, nákladů anebo v nejistotě týkající se selhání kontroly uzavíraných obchodů na mezinárodním peněžním trhu. Tuto neurčitost snižují informace získané z finanční analýzy banky, agenturní či burzovní informace z veřejných trhů, zprávy o fungování vnitřních procesů banky a řada dalších informačních zdrojů. Informace jsou tedy nástrojem rozhodování i řízení v širším slova smyslu. Řízení rizik je jedním ze základních subsystémů vnitřního řídicího a kontrolního systému banky a v tomto kontextu je předmětem bankovní regulace a bankovního dohledu.⁹

⁹ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

Typologie bankovních rizik není ustálená a názor jednotlivých autorů se na tuto problematiku liší. Konkrétní vymezení rizik je problematické, protože některá rozhodnutí banky mají vliv na více rizik a naopak některá rizika se mohou vzájemně překrývat. Zároveň s touto problematikou souvisí nové finanční nástroje, vliv globalizace a technický pokrok. Tyto faktory umožňují vznik nových bankovních rizik, které je třeba monitorovat a řídit.¹⁰

Obrázek 1 Přehled rizik v podnikání banky



Zdroj: BABOUČEK (2009), vlastní zpracování

Přehled rizik uvedený na obrázku 1 vychází z rozdělení rizik, používané pro regulaci kapitálové přiměřenosti banky na individuálním i konsolidovaném základě.

1.3.1 Úvěrové riziko (Credit risk)

Úvěrové (tzv. kreditní) riziko lze zařadit mezi nejstarší a nejvýznamnější finanční riziko spojené s bankovníctvím. Obecně úvěrové riziko představuje riziko ztráty v důsledku neschopnosti či neochoty protistrany splnit sjednané podmínky smlouvy, na základě které banka vystupuje jako věřitel.¹¹

¹⁰ JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2000. ISBN 80-7169-579.

¹¹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Úvěrové riziko je spjato s řadou bankovních služeb např. úvěrové, emisní, termínované a podrozvahové obchody, obchody na kapitálových trzích a obchody s finančními deriváty. Příčiny vzniku úvěrového rizika lze rozdělit na interní a externí. Interní příčiny jsou plně důsledkem rozhodnutí strategického managementu banky. Naopak externí příčiny nemá banka možnost ovlivnit a jsou nezávislé na existenci banky a jejím počínání. Velikost úvěrového rizika závisí na několika faktorech např. nominální hodnotě transakce, schopnosti a ochotě protistrany dostát svým závazkům a druhu transakce.

Úvěrová (kreditní) rizika lze rozdělit na několik dílčích rizik:

- přímé úrokové riziko,
- riziko úvěrových ekvivalentů,
- riziko změny úvěrového hodnocení,
- vypořádací riziko,
- riziko úvěrové angažovanosti.

Např. přímé úvěrové riziko představuje riziko ztráty související s nedodržením smluvních podmínek protistranou u položek, jejichž změna se celkově nebo částečně promítne do rozvahy bank. Takovými položkami mohou být např. úvěry, depozita, dluhopisy, směnky apod. Naproti tomu riziko úvěrových ekvivalentů představuje riziko ztráty spojené se selháním protistrany u podrozvahových položek, do nichž patří např. poskytnuté bankovní záruky, dokumentární akreditivy, poskytnuté úvěrové přísliby apod. U těchto podrozvahových operací je úvěrové riziko vyjádřeno tzv. úvěrovým ekvivalentem, který se stanoví jako součin jmenovité hodnoty transakce a konverzního faktoru. Měření lze provádět např. na základě metody CVA (Credit Valuation Adjustment), která je implementována do regulace Basel III. Riziko úvěrové angažovanosti je rizikem ztráty v důsledku nadměrné úvěrové angažovanosti vůči zainteresovaným osobám, u kterých by při realizaci úvěrového rizika hrozily zvýšené ztráty z důvodů vzájemné korelace expozic v portfoliu. V tomto případě platí pravidlo diversifikace. Z tohoto důvodu je toto riziko zpravidla v interních modelech bank v souvislosti s měřením kreditních rizik implementováno ve formě korelačních koeficientů, které přizpůsobují distribuční rozdělení ztrát z portfolia adekvátně riziku koncentrace.¹²

¹² CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Pro správnou identifikaci úvěrového rizika a jeho řízení, je nezbytné na toto riziko nahlížet komplexně a také uvažovat o vzájemné interakci s likviditou banky či vlivu na ziskovost banky. Snižování úvěrového rizika banky provádějí např. pomocí obchodů s důvěryhodnými stranami, v případě potřeby usilují o získání kolaterálu a používají rámcové dohody obsahující klauzule o započtení a kolaterálech.

1.3.2 Tržní riziko (Market risk)

Tržním rizikem se rozumí riziko ztráty spojené s nepříznivými změnami tržních cen, kurzů a sazeb na finančních trzích a souvisejícími dopady na zisk banky. Za tržní riziko lze současně označit i systémové riziko, které však není diverzifikovatelné. Výsledkem realizace tržního rizika může být ztráta i zisk, a proto je tržní riziko označováno jako spekulativní ve vztahu ke změnám cen na trhu. Tržní riziko lze segmentovat do kategorií, které jsou specifické způsobem realizace rizika a prostředky nutnými k jejich zajištění.

- *Úrokové riziko* – představuje riziko ztráty z rozdílu úrokových sazeb na aktivní a pasivní straně bankovní bilance. Riziko ztráty vyplývající ze změny ceny úrokového nástroje vlivem změn úrokových měr.
- *Měnové riziko* – je spojeno s nejistotou o vývoji měnových kurzů, v nichž jsou denominovány nejen přijaté a odchozí platby banky, ale i rozvahová a podrozvahová aktiva. Specifikem měnového rizika je jeho relativně snadné měření a řízení.
- *Komoditní riziko* – vyplývající z nepříznivých pohybů cen komodit na trhu. Banky se zaměřují na obchodování se standardizovanými komoditními deriváty.
- *Akciové riziko* – které lze rozdělit na specifické a systémové, kdy se specifické riziko týká volatility cen jednotlivých akcií. Naproti tomu systémové riziko souvisí s vývojovým trendem akciového trhu. Obě tato rizika lze snížit diverzifikací portfolia akcií mezi různé akciové trhy.¹³

1.3.3 Likvidní riziko (Liquidity risk)

Likvidní riziko lze chápat jako riziko toho, že banka nebude schopná dostát svým finančním závazkům splatným závazkům nebo nebude schopna financovat svá aktiva.

¹³ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Likvidní riziko lze rozdělit na krátkodobé a dlouhodobé. V rámci rizika krátkodobého financování se jedná o schopnost banky mít či získat dostatek zdrojů na krytí v časovém horizontu do jednoho měsíce v případě kritického vývoje likviditní situace banky. V rámci rizika dlouhodobého financování se jedná o schopnost banky dlouhodobě získávat zdroje v požadované struktuře a za očekávané náklady. Úkolem řízení likvidního rizika je zajištění přístupu k hotovosti za přijatelnou cenu, a to i za nejméně příznivých podmínek. Dále je nutné zajistit dostatečné prostředky k pokrytí nepředvídaných událostí. Součástí řízení likvidního rizika je tedy i silná kapitálová pozice.¹⁴

1.3.4 Operační riziko (Operational risk)

Riziko ztráty vyplývající z provozních nedostatků a chyb bank. Podle BIS se operačním rizikem rozumí riziko ztráty vyplývající ze selhání vnitřních procesů, osob, systémů či externích událostí.¹⁵

Operační riziko lze rozdělit do čtyř kategorií, na riziko transakční, riziko systémů, riziko operačního řízení a riziko vnějších událostí.

- *Transakční riziko* – zahrnuje riziko ztráty z provádění operací v důsledku chyb v provádění operací. Jsou to chyby vyplývající např. ze složitosti produktů, z neschopnosti systémů provádět operace, ze zaúčtování a vypořádání obchodů nebo z chyb v neadekvátní právní dokumentaci.
- *Riziko systémů* – riziko ztráty vyplývající z chyb v systémech podpory. Může se jednat např. o chybu v počítačovém programu, nesprávné podávání informací managementu banky, výpadky systémů či přenosů dat apod.
- *Riziko operačního řízení* – ztráta z chyb v řízení aktivit ve front, middle a back office.
- *Riziko vnějších událostí* – rizika související s přírodními pohromami, extrémními sociálními událostmi jako je válečný konflikt, terorismus, povstání apod.¹⁶

¹⁴ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

¹⁵ BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS, *Operational risk* [online]. 2001 [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bcbzca07.pdf>

¹⁶ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

1.3.5 Ostatní rizika

Ostatní rizika lze definovat jako rizika, která nelze zařadit do výše uvedených skupin. Např. se může jednat o riziko strategické tj. riziko nesprávného obchodního záměru nebo chybného marketingového rozhodnutí. Strategické riziko spočívá v nejistotě, zda strategické záměry a plán banky odpovídají poptávce a celkové situaci na trhu, zda banka zachytila moderní trendy ve vývoji bankovníctví a nezaostává za konkurencí. Dalším rizikem spadajícím do této skupiny je reputační riziko, které představuje nejistotu o tom, zda nastane událost, která poškodí pověst a důvěryhodnost banky v očích veřejnosti, jakož i nejistota o velikosti dopadu takovéto události na finanční situaci banky či na její podíl na trhu. V principu se jedná o sekundární riziko vyvolané uskutečněním jiných rizik.¹⁷

1.4 Regulatorní přístup k řízení rizik

Regulace finančních rizik spočívá v tom, že regulátor předepisuje způsoby měření rizik a limity na tato rizika tak, aby byla zajištěna bezpečnost finančního systému a ochrana uživatelů finančních služeb. Regulaci rizik podléhají především banky, protože jejich kolaps by zapříčinil vážné ekonomické a sociální dopady. Banky jsou náchylné k finančním problémům z hlediska své podstaty činnosti. Jedním z těchto problémů může být (jak již bylo řečeno) např. likvidita. Komerční banky na základě likvidních vkladů poskytují nelikvidní úvěry a v důsledku snahy rychle dosáhnout potřebné likvidity, mohou být lehko donuceny k podhodnocení bankovních aktiv. Bankovní dohled by měl reprezentovat řady bankovních vkladatelů, kteří vzhledem k nedostatku informací a potřebných znalostí nemohou fundovaně hodnotit rizikovost dané banky. Potřeba bankovní regulace by měla být zdánlivě zmírněna nebo dokonce eliminována pojištěním vkladů, kdy stát ručí za všechny bankovní vklady do určité výše. Pojištění vkladů je ovšem spojeno s morálním rizikem, neboť by při absenci regulace zvýhodňovalo banky, které by snížily výši nákladů právě na úkor dostatečné bezpečnosti svých aktivit. Stát se tak navíc dostává do pozice největšího nepojištěného věřitele bank a má sám eminentní zájem regulovat rizikové aktivity bank.¹⁸

¹⁷ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

¹⁸ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Řešením se jeví vyžadovat od každé banky udržování určitého kapitálového polštáře vytvořeného výslovně z vlastních zdrojů banky, z něhož by se financovaly případné neúspěchy rizikových bankovních operací. Předepsání minimální výše takového regulatorního kapitálu je úkolem bankovního dohledu, který by měl správně odhadnout budoucí ztráty banky při daném stupni rizikovitosti aktivit (nebo alespoň zkontrolovat adekvátnost metodiky používané pro stanovení kapitálu). Výše uvedené představuje podstatu tzv. kapitálové přiměřenosti, kterou se autorka zabývá v další části této práce.¹⁹

1.5 Regulace a dohled bankovního sektoru

Regulace a dohled spolu jako činnosti neodmyslitelně souvisí, v praxi jsou vykonávány jednou institucí, avšak jejich význam se liší. Regulace je definována jako určité prosazování podmínek, pravidel a rámce činnosti bankovních institucí. Dohled lze chápat jako proces ověřování a dodržování pravidel a následné stanovování sankcí za jejich nedodržení.²⁰

1.5.1 Cíle regulace a dohledu

Názory na cíle regulace bankovního sektoru se v průběhu času měnily. V 80. letech minulého století panoval názor, že regulace bankovníctví existuje především proto, aby zabránila runu na banky a jejich pádu. S postupem času však některé banky začaly krachovat a tak vznikly pochyby o schopnosti regulujících subjektů zabránit těmto pádům. Došlo k definici nových cílů regulace. Názory autorů se na tyto nové cíle podstatně liší. Např. Mejstřík ve své knize uvádí, že cílem regulace je ochrana stabilního bankovního systému a tím přispívání ke stabilitě celkového finančního systému. Revenda považuje za hlavní cíle regulace např. makroekonomickou rovnováhu a stabilitu, efektivní provádění měnové politiky, bezpečnost a důvěryhodnost finančního systému, efektivnost fungování bankovního systému, zajištění informací pro investory, zajištění základní úrovně ochrany vkladatelů a ochranu bankovního systému před nekalými praktikami.²¹

¹⁹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

²⁰ MEJSTRÍK, M., PEČENÁ, M., TEPLÝ, P. *Bankovníctví v teorii a praxi*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2870-7.

²¹ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J. et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7261-279-6.

Rozdílné názory autorů lze shrnout do jednoho základního cíle a to, že regulace má pomoci bankovnímu systému k vyšší odolnosti, stabilitě, transparentnosti a důvěryhodnosti.

1.5.2 Důvody regulace a dohledu

Regulace bankovního sektoru je odůvodňována existencí tržních selhání v bankovníctví a specifitami bankovního sektoru oproti jiným odvětvím. Jedním z významných argumentů pro regulaci je informační asymetrie v bankovním sektoru. Informační asymetrie představuje neznalost veškerých potřebných informací mezi bankami a klienty. Klient není schopen vyhodnotit rizikovost dané banky, což v konečném důsledku vede k tomu, že není schopen zvolit nejvhodnější banku. Tato asymetrie klienta vychází jak z vysokých transakčních nákladů na získání informací, tak i z náročnosti již získané informace správně vyhodnotit.

Na druhé straně i banka může být v nevýhodné pozici, například kvůli neznalosti veškerých rizik, která klient vlastní činností podstupuje. Dalším důvodem pro regulaci bankovníctví je existence systémového rizika. Systémové riziko je riziko kolapsu finančního systému jako celku, nebo-li kolaps jedné finanční instituce se díky globální propojenosti s dalšími subjekty projeví v kolapsu celého finančního systému. Specifitami bankovních institucí vyplývá především z role bank, které plní v soudobých tržních ekonomikách. Specifitami sektoru jako takového lze chápat ve smyslu toho, že bankovníctví je typické pro nadměrnou ziskovost, tvrdou konkurenci a úpadek banky má mnohem závažnější důsledky pro ekonomiku než u jiných subjektů. Posledním významným důvodem pro regulaci je vysoká zadluženost bank související s potřebou držby určitého množství vlastního kapitálu pro krytí případné ztráty.²²

1.5.3 Kritika regulace

Samotná regulace bankovního systému se však potýká s kritikou. Mezi nejčastější argumenty odpůrců patří např. narušování přirozeného konkurenčního prostředí, vysoká nákladovost, morální hazard bank, problematika „too big to fail“, vyšší stupeň nejistoty v bankovníctví kvůli nejisté změně pravidel, orientace bank na podrozvahové operace, stimulace bank k obcházení regulačních pravidel a nízká efektivnost systému.

²² REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

Problematika „too big to fail“ souvisí s vystupováním centrálních bank v roli věřitele poslední instance. Jedná se o případ, kdy centrální banka nebo vláda nenechá padnout velkou banku z obavy, že by její pád vyvolal dominový efekt, kdy by bankovní klienti zahájili run na banky a zároveň by se tyto problémy projevíly v reálné ekonomice v poklesu úvěrů, což by zapříčinilo pokles investic a v neposlední řadě zpomalení ekonomického růstu a vyšší nezaměstnanost. Role věřitele poslední instance centrální banky či státu vede k morálnímu hazardu velkých bank, znevýhodňování malých bank a také může vést k neefektivní alokaci zdrojů na finančních trzích z důvodu umělého snížení rizika.²³

Nákladovost regulace je důležitým kritériem při posuzování její účinnosti, ke které se přistupuje ve dvou úrovních. V první úrovni se řeší otázka, zda je regulace schopná snížit původní rozsah tržního selhání a ve druhé úrovni, zda přínos z regulace snížení tržních selhání je vyšší než náklady tržních selhání vyvolaných samotnou regulací. Neefektivnost regulace spočívá v tom, že náklady na regulaci většinou převyšují i související příjmy. Stávající regulace je v mnoha směrech neúčinná a je považována za příliš rozsáhlou.²⁴

1.5.4 Současná struktura bankovní regulace a dohledu

Finanční trhy jsou propojujícím článkem všech sektorů ekonomiky. Problémy či nefunkčnost i pouhé části finančního trhu má negativní dopad na reálnou ekonomiku. Regulace je v současnosti prováděna na národní, nadnárodní a mezinárodní (globální) úrovni a dohled bývá organizován pouze na úrovni národních dohledových orgánů. Avšak vyskytly se snahy o nadnárodní systém dohledu v rámci Evropské unie, které vedly k vytvoření Evropského systému finančního dohledu (ESFS) a k formování bankovní unie.

Po finanční krizi vznikly na základě zjištění nedostatečné nadnárodní regulace a dohledu „nové“ evropské orgány a to: Evropský orgán pro bankovníctví (EBA), Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA) a Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA). ESFS je dále tvořena Evropskou radou pro systémová rizika (ESRB), která vykonává tzv. makrobezpečnostní dohled a koordinaci.

²³ POLOUČEK, Stanislav. *Lender of last resort and too-big-to-fail hypothesis* [online]. 2013 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: http://icfb.rs.opf.slu.cz/sites/icfb.rs.opf.slu.cz/files/37_poloucek.pdf

²⁴ MANDEL, M., TOMŠÍK, V. *Regulace bankovního sektoru z pohledu ekonomické teorie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISSN 0032-3233. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/772>

Tyto evropské orgány však nebyly dostačující a tak Evropská komise v polovině roku 2012 podala návrh na vytvoření bankovní unie. Bankovní unie se musí povinně účastnit všechny členské státy eurozóny a členské státy EU, která se tak rozhodnou. Jedním z hlavních pilířů bankovní unie je jednotný mechanismus dohledu, v rámci něho byla hlavní role přiřazena Evropské centrální bance (ECB). Ta od listopadu 2014 ve spolupráci s jednotlivými centrálními bankami dohlíží celkem na významných 130 úvěrových institucí, které dohromady tvoří 85 % aktiv bankovní unie. ČR a zatím členem bankovní unie není.²⁵

Na národní úrovni ve vyspělých tržních ekonomikách je regulace prováděna centrálními bankami a dohled kvůli vysokým nárokům specializovanými institucemi. Činnost regulátorů je dána zákonem a podzákonnými normami. Na nadnárodní úrovni v rámci EU existují regulační orgány mající možnost zavádění vlastních regulačních principů a požadavků pomocí směrnic. Tyto směrnice musí členské státy implementovat do svých právních řádů a řídit se jimi. Ve většině případů vychází tato opatření z mezinárodních regulatorních institucí.²⁶

V rámci této diplomové práce je jako zásadní regulátor mezinárodního bankovníctví brán Basilejský výbor pro bankovní dohled (*BCBS - Basel Committee on Banking Supervision*), který je úzce provázán s Bankou pro mezinárodní platby (*BIS - Bank for International Settlements*) a v rámci EU pak Evropský orgán pro bankovníctví (*EBA - European Banking Authority*). Standardy, které vydává BCBS nemají právní účinnost a mají pouze doporučující charakter. Avšak ve společném zájmu se očekává jeho implementace do všech mezinárodně působících bank. V návaznosti na něj je Evropskou komisí vydán vlastní právní předpis, který většinou z velké míry kopíruje mezinárodní standard a obsahuje i další opatření. Česká republika je poté povinna implementovat opatření do platné legislativy.²⁷

²⁵ KOLASSA, D.. *Evropský systém dohledu nad finančním trhem (ESFS)*. In: Evropský parlament [online]. 2016 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_3.2.5.pdf

²⁶ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

²⁷ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-3671-6.

2 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST BANK

Kapitálová přiměřenost (*Capital Adequacy*) je založena na snaze pokrýt všechny budoucí ztráty banky spojené s dnešními riziky a kapitálem akcionářů. Tuto snahu lze považovat za spravedlivou, neboť potenciální ztráty banky by měli pocítit především její akcionáři a nikoli klienti. Regulátor stanovuje minimální výši tzv. kapitálových požadavků (*Capital Requirements*), v nichž se prolínají dva zájmy. Prvním je ztráta zájmu akcionářů na bezrizikovém chodu banky při příliš nízkých kapitálových požadavcích, neboť při případném defaultu nemohou příliš ztratit. Druhý zájem souvisí s přílišnými náklady regulace, kdy by vysoké kapitálové požadavky snížily výnosnost z jednotky kapitálu pod únosnou mez. Je nutné nalézt kompromis mezi náklady spojenými se zavedením a dodržováním kapitálových požadavků a náklady spojenými s případným selháním banky. V praxi se skutečná kapitálová vybavenost bank často pohybuje nad přípustným minimem, což zvyšuje jejich ratingové hodnocení a díky němuž mohou získat levnější úvěry.

Výše kapitálové přiměřenosti vychází z regulatorního kapitálu (*Regulatory Capital*), který je složen z položek definovaných regulatorními pravidly. Regulatorní kapitál nemusí být představován jen kvalitním jádrovým kapitálem ve formě splaceného akciového kapitálu a zveřejněných rezervních fondů, ale také dodatkovým kapitálem např. ve formě obecných rezerv tvořených na možné budoucí ztráty nebo podřízených dluhů (tj. dluhů s nižší prioritou umoření splácených až po vyrovnání ostatních závazků). Příbuzným pojmem regulatorního kapitálu je ekonomický kapitál (*Economic Capital*), který si banka stanovuje sama pomocí interních metod jako kapitál dostatečný z pohledu banky pro krytí jejich rizik.

Přístupy světových regulátorů ke kapitálovým požadavkům jsou velmi rozdílné a pohybují se od přísných až k velmi liberálním. Při současném stupni globalizace je pro účinnost regulace a eliminaci regulatorní arbitráže nutná určitá konzistence mezi přístupy jednotlivých regulátorů. Z iniciativy mezinárodních institucí vznikla doporučení, dohody a direktivy respektované ve větší či menší míře na jednotlivých národních úrovních. Mezi takové respektované orgány patří výše zmíněné BCBS, BIS, direktivy EU a EBA.²⁸

²⁸ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

V rámci této diplomové práce se autorka zaměřila na tzv. basilejské dohody známé především pod označením Basel I, II a III. Jedná se o globálně rozšířené regulační systémy v bankovníctví. BIS od níž prostřednictvím BCBS vyhází hlavní aktivity v této oblasti, v roce 2015 sdružovala celkem 60 centrálních bank světa včetně nejvyspělejších zemí a Mezinárodního měnového fondu (*IMF - International Monetary Fund*). Finanční regulace EU označované jako CRR/CRD (*Capital Requirements Regulation and Directive*) se opírá hlavně o basilejské dohody. Vývoj regulace bankovních rizik probíhal historicky na základě doporučení BCBS zaštitěných BIS (tzv. basilejské dohody) a direktiv EU. Příslušné materiály obou institucí byly vytvářeny téměř paralelně a příliš se od sebe neliší. Basilejské dohody jsou navrhovány odborníky z praxe a proto jsou považovány za praktičtější. Název je odvozen od Basle podle švýcarské Basileje, která je sídlem sekretariátu BCBS v budově BIS. Direktivy formulované EU (*CAD - Capital Adequacy Directives*) jsou oproti basilejským dohodám neustranné, neboť jejich tvorbu neovlivňovaly zájmy a lobbying světových bank.²⁹

Obsahem následujících podkapitol je v první řadě popis problematiky původní regulační metodiky Basel I včetně jejího dodatku. Dále se autorka zabývá dokumentem Basel II, který zavedl regulační uspořádání do třech pilířů a stal se tak důležitým vzorem pro Basel III, jež je popsán v samostatné kapitole 3.

2.1 Basel I

První basilejská kapitálová dohoda (*Basel Capital Accord*) z roku 1988 označovaná jako Basel I byla první mezinárodní dohodou týkající se regulace úvěrových rizik v bankách. V roce 1992 byla dohoda implementována do právních řádů členských zemí G-10 s účinností od roku 1993. Dnes je Basel I zcela nevhodným modelem pro moderní dynamické bankovníctví, ve své době tato regulační metodika představovala skutečný systémový průlom. Kromě zemí zmíněné G-10 se rychle začaly přidávat další státy (v součtu se jednalo o více než sto zemí na celém světě). Do evropské legislativy byla pod označením CAD 1 zapracována v roce 1989.³⁰

²⁹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

³⁰ BIS. *History of the Basel Committee* [online]. 2016 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>

Do roku 1999 se kapitálová přiměřenost v Basel I vztahovala jen k úvěrovému riziku. Označovala se jako tzv. Cookeův poměr (*Cook's ratio*) podle tehdejšího předsedy výboru. Kapitálová přiměřenost byla stanovena jako poměr regulatorního kapitálu k rizikově váženým aktivům banky a měla dosahovat minimálně 8 %.

$$KP = \frac{\text{regulatorní kapitál}}{RWA_{kr}} \geq 0,08, \text{ přičemž:} \quad (2.1.2)$$

Regulatorní kapitál představoval kapitálový polštář banky proti poskytnutým rizikovým úvěrům a skládal ze dvou složek označovaných jako Tier 1 a Tier 2.³¹

2.1.1 Tier 1

Pod pojmem Tier 1 si lze představit jádrový kapitál (*Core Capital*) složený ze součtu níže uvedených položek:

- splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku;
- splacené emisní ážio;
- povinné rezervní fondy vytvořené bankou;
- ostatní rezervní fondy vytvořené ze zisku po zdanění s výjimkou účelově vytvořených rezervních fondů;
- výše nerozděleného zisku z předchozích období po zdanění potvrzená auditem účetní závěrky a schválená valnou hromadou;
- mezitímní zisk běžného období zjištěný v rámci mezitímní účetní závěrky, odsouhlasený auditorem a dohledem včetně předpokládaných dividend.

Tyto položky se dále snižují o tzv. odečitatelné položky, mezi které patří např. neuhrazená ztráta banky z předchozího účetního období, ztráta z běžného období, nehmotný majetek či nabyté vlastní akcie a podíly.³²

³¹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

³² BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

2.1.2 Tier 2

Tier 2 je dodatkový kapitál (*Supplementary Capital*) skládající se z rezerv až do výše 1,25 % rizikově vážených aktiv bankovního portfolia a podřízeného dluhu A, který může představovat podřízený dluhopis emitovaný bankou či úvěr, půjčku nebo vklad přijatý bankou. Aby mohl být podřízený dluh započítán do Tier 2, musí být splněna určitá kritéria. Jedná se především o smlouvu o podřízeném dluhu a emisní podmínky podřízeného dluhopisu včetně podmínky podřízenosti znamenající, že v případě vstupu banky do likvidace nebo prohlášení konkurzu banky se jistina i příslušenství podřízeného dluhu splatí až po úplném uspokojení všech závazků banky vůči vkladatelům a ostatním věřitelům banky. Dluh musí mít lhůtu splatnosti nejméně 5 let. Před jeho započtením do kapitálu banky nebo při jeho splacení před stanoveným termínem splatnosti je třeba souhlas regulátora. Podřízený dluh A se pro účely stanovení kapitálu postupně snižuje o 20% ročně během posledních pěti let před termínem jeho splatnosti. Podřízený dluh A je možné započítat maximálně do výše 50 % Tier 1.³³

2.1.3 Rizikově vážená aktiva a kapitálový požadavek A

Obecně vyjadřuje kapitálový požadavek hodnotu odpovídajícího kapitálového krytí rizik podstupovaných bankou a je složen z kapitálového požadavku A, B. Kapitálový požadavek A je roven kapitálovému požadavku k úvěrovému riziku. Vztahuje se nejen na rozvahová, ale i podrozvahová aktiva zahrnutá do tzv. bankovního portfolia. Je roven součinu rizikově vážených aktiv bankovního portfolia a koeficientu 0,08.

$$KPA = RWA * 0,08 \quad (2.1.3.3)$$

Hodnotu rozvahových vážených aktiv (*RWA - Risk weighted Assets*) lze vypočítat jako součet rizikových aktiv snížených o opravné položky vytvořených k těmto aktivům a následným vynásobením rozdílu příslušnou rizikovou vahou, kterou stanoví regulátor na základě úvěrového rizika partnera banky.

$$RWA = \Sigma (\text{rizikové aktivum} - \text{opravná položka}) * \text{riziková váha} \quad (2.1.3.4)$$

³³ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

Rizikové váhy představují míru rizikovosti určité skupiny aktiv. Stupeň úvěrového rizika vyjadřují velmi hrubě, jelikož regulátor pracuje pouze se čtyřmi hodnotami rizikových vah:

- 0 % pro pohledávky za centrálními vládami a bankami států OECD (vzhledem k nulové váze tak aktiva ve jmenovateli kapitálové přiměřenosti téměř nefigurovala, což bylo terčem kritiky, neboť banky mohly nakoupit např. dluhopisy rizikových států aniž by to mělo negativní dopad na jejich kapitálovou přiměřenost);
- 20 % pro pohledávky za bankami integrovanými do zemí OECD;
- 50 % pro pohledávky plně zajištěné zástavou nemovitostí (např. hypotéky);
- 100 % pro pohledávky za soukromým sektorem, tj. hlavně za korporacemi (vzhledem k výši procent figurovala tato aktiva ve jmenovateli kapitálové přiměřenosti v plném rozsahu a i to bylo kritizováno, neboť dnes některé nadnárodní korporace mají větší kredibilitu než některé státy).³⁴

Podrozvahová RWA lze vypočítat za pomoci tzv. úvěrového ekvivalentu (ÚK), který představuje součin podrozvahového aktiva a konverzního faktoru.

$$\text{ÚK} = (\text{podrozvahové aktivum} * \text{konverzní faktor}) - \text{rezervy} \quad (2.1.3.5)$$

Konverzní faktory zohledňují pravděpodobnost skutečného plnění bankou pro jednotlivé druhy podrozvahově zachycených instrumentů, ale také vztah mezi jejich nominální výší a výší případného plnění. Konverzní faktor:

- 0 pro poskytnuté odvolatelné úvěrové přísliby s původní splatností do 1 roku;
- 0,2 pro poskytnuté záruky z otevření a potvrzení neodvolatelných dokumentárních akreditivů, u nichž byla uzavřena zástavní smlouva k obchodovatelným komoditám;
- 0,5 pro ostatní poskytnuté úvěrové přísliby, poskytnuté neplatební záruky;
- 1 pro poskytnutá směnečná rukojemství, poskytnutá přijetí směnek.³⁵

Následně se úvěrový ekvivalent násobí rizikovou vahou partnera banky.

$$\text{Podrozvahová RWA} = \Sigma \text{úvěrových ekvivalentů} * \text{riziková váha} \quad (2.1.3.6)$$

³⁴ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

³⁵ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

Při propočtu RWA lze zohlednit vybrané typy zajištění určené příslušnou regulací. V takovém případě může být pohledávce (po dobu trvání zajištění) přiřazena riziková váha a nikoliv riziková váha dlužníka. Zajištění tedy snižují rizikově vážená aktiva, a tím zlepšují za jinak nezměněných podmínek kapitálovou přiměřenost banky.

2.1.4 Dodatek o zahrnutí tržních rizik

V roce 1996 došlo k doplnění Basel I o tzv. dodatek kapitálové dohody o zahrnutí tržních rizik (*Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks*). Banky začaly být v 80. letech poměrně aktivní na finančních trzích v oblasti rizikových finančních instrumentů a transakcí, a proto se regulace tržních rizik stala nutností. V souvislosti s tím, došlo ke změnám v účetních a daňových dokumentech bank. Pro správnou kvantifikaci kapitálového krytí bylo nutné rozdělovat všechny bankou držené nástroje do obchodního a bankovního portfolia.

Do obchodního portfolia (*Trading book*) lze zařadit finanční a komoditní nástroje držené bankou za účelem obchodování nebo dosažení zisku z cenových rozdílů a změn úrokových měr v krátkodobém horizontu. Typickou operací v obchodním portfoliu je např. koupě dluhopisů určitého typu se záměrem jejich prodeje před uplynutím jednoho roku, přičemž se spekuluje na růst ceny dluhopisů v důsledku očekávaného poklesu úrokových měr. Všechny položky obchodního portfolia banka denně přeceňuje na momentální reálné hodnoty (*tzv. Mark to market*). Naopak do bankovního portfolia (*Banking book*) patří finanční a komoditní nástroje nezařazené do obchodního portfolia. Jsou to nástroje, které banka drží do jejich splatnosti. Patří sem zejména úvěry, podílové listy, půjčky, vklady a deriváty sjednané za účelem zajišťování nástrojů zařazených pouze do bankovního portfolia. Položky bankovního portfolia se většinou oceňují klasickým způsobem založeným na historických hodnotách.³⁶

Ve vzorci kapitálové přiměřenosti byla jako míra kreditního rizika používána RWA_{kr} . V případě tržního rizika však zmíněný dodatek k Basel I doporučoval aplikovat přímo kapitálové požadavky k tržnímu riziku KP_{tr} , které mohly být spočítány dvěma metodami.

³⁶ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

(1) *Standardní metoda* – podstatu této metody tvoří blokový přístup spočívající ve stanovení kapitálového požadavku pro každou jednotlivou pozici tržního rizika. Tyto jednotlivé bloky se sumarizují a právě tato sumarizace je považována za hlavní nevýhodu, neboť tvorba kapitálu proti riziku poklesu hodnoty aktiv banky zatěžuje. Metoda je využívána společnostmi, které se zabývají obchody s cennými papíry.

(2) *Pokročilá metoda interních modelů* – podstatou této metody je korelace mezi aktivy a tržním portfoliem. Je základem pro metodologii používanou v interních modelech pro řízení rizika. Lze rozlišit pozitivní a negativní korelaci v závislosti na růstu či poklesu výnosů z tržního portfolia. Korelace může být uplatňována vzájemně i mezi jednotlivými trhy. Řízení rizika na základě této metody lze nazvat jako *value at risk*. Avšak, aby mohla banka tuto metodu používat, musí splnit několik kritérií mezi něž patří zdravý systém řízení rizik, pravidelné provádění stresových testů, existence nezávislé jednotky pro kontrolu rizik a externí audit. Po splnění může získat povolení od regulátora. Tato metoda je mnohem sofistikovanější než standardní metoda a lépe akceptuje citlivost rizika.³⁷

Pro konzistenci přístupů pomocí RWA_{kr} a kapitálových požadavků k tržnímu riziku se KP_{tr} převáděly na pomyslná RWA_{tr} pomocí vztahu:

$$RWA_{tr} = 12,5 \cdot KP_{tr} \quad (2.1.4.7)$$

tj. na základě předpisu, že KP_{tr} představují 8 % RWA_{tr} ($1/12,5 = 0,08$). Od roku 1999 vypadal vzorec pro kapitálovou přiměřenost díky zahrnutí tržního rizika následovně:

$$kp = \frac{\text{regulatorní kapitál}}{RWA_{kr} + 12,5 \cdot KP_{tr}} \geq 0,08, \text{ přičemž:} \quad (2.1.4.8)$$

regulatorní kapitál se skládal ze složek Tier 1, Tier 2 a nově z Tier 3.³⁸

³⁷ JUROŠKOVÁ, Lenka. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie. ISBN 978-80-87284-26-1.

³⁸ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

2.1.5 Tier 3

Tzv. Tier 3 je část kapitálu, která je tvořena podřízeným dluhem B (viz kapitola 2). Opět se může jednat o emitovaný podřízený dluhopis, úvěr, půjčku nebo vklad poskytnutý bance věřitelem. Avšak na rozdíl od podřízeného dluhu A musí mít podřízený dluh B pevnou lhůtu splatnosti, a to nejméně dva roky. Jistina a příslušenství dluhu nesmí být splaceny, a to ani v termínu splatnosti, pokud by touto platbou došlo ke snížení kapitálové přiměřenosti pod stanovený limit ve výši 8 %.

Kapitálem banky se rozumí součet využitého Tier 3 a součtu Tier 1 a Tier 2 sníženého o odčitatelné položky. Pod pojmem využitelný Tier 3 si lze představit Tier omezený níže uvedenými podmínkami:

- součet Tier 2 a Tier 3 nesmí převýšit hodnotu Tier 1,
- Tier 3 nesmí převýšit 250 % kapitálu banky sníženého o kapitálový požadavek A,
- využitelný Tier 3 je představován 0,714 násobkem kapitálového požadavku B, avšak nejvýše do výše využitelného Tier 3.

Mezi odčitatelné položky lze zařadit kapitálové investice bankovního portfolia do jiné banky nebo finanční instituce přesahující 10 % jejich základního kapitálu. Do odčitatelných položek je dále zahrnován součet kapitálových investic bankovního portfolia do jiných bank nebo finančních institucí přesahující 10 % kapitálu banky, pokud jednotlivé kapitálové investice nejsou konsolidovány a představují podíl do 10 % včetně základního kapitálu jednotlivých bank nebo finančních institucí, do nichž banka investovala.³⁹

Novela evropské direktivy o kapitálové přiměřenosti z roku 1998 reagující na dodatek Basel I a označována jako CAD II zavedla možnost použití interních modelů v bankách EU. Bankovní dohled ČNB zavedl kapitálovou přiměřenost ke kreditnímu riziku již v roce 1993. Nová koncepce kapitálové přiměřenosti bank zahrnující také tržní riziko a odpovídající dokumentům Basel I včetně dodatku a CAD II u nás byla v účinnosti od 1. dubna 2000 pod názvem „*Opatření ČNB o kapitálové přiměřenosti*“.⁴⁰

³⁹ BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

⁴⁰ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

2.1.6 Kritika konceptu Basel I

I přes přijetí konceptu Basel I se objevila kritika. Například vážení aktiv podle rizika může banky svádět k nahrazování obchodních úvěrů státním dluhem na úkor soukromých dlužníků. Zařazení hypotečních úvěrů do kategorie s poloviční vahou oproti obchodním úvěrům, vedlo k preferenci hypotečního sektoru. Rozlišování Tier 1 a Tier 2 vedlo ke složitým dluhovým nástrojům, jejichž příspěvek ke kapitálové síle emitujících bank byl obtížně měřitelný. Nejvíce však byla kritizována jednotná riziková váha 100 % na obchodní úvěry soukromému sektoru. V praxi by to znamenalo, že kapitálový požadavek u úvěru nadnárodní společnosti s hodnocením AAA se přesně rovná kapitálovému požadavku u stejně velkého úvěru, malé, nekotované a rozvíjející se společnosti. Banky s agresivním řízením by mohly mít snahu přesunout úvěrové portfolio směrem k dlužníkům s vyšším rizikem. Basel I navíc nestanovil žádné směrnice na tvorbu opravných položek k úvěrům. Na druhé straně Basel I vymezuje tzv. „obecné rezervy“, které nejsou jakýmkoliv způsobem alokovány k určitému zhoršení jakékoliv skupiny aktiv, a jsou schopné pokrýt ztráty, které není možné nyní identifikovat. Je možné je zahrnout do kapitálu Tier 2. Ani přijetí dodatku k Basel I neuspokojilo odbornou bankovní veřejnost a stanovení pravidel pro kapitálovou přiměřenost bank bylo nadále kritizováno, zejména z důvodu nezohledňování ekonomické reality a k nedostatečné citlivosti přístupu k měření rizika. Metodě propočtu kapitálové přiměřenosti byla vytýkána její neadekvátnost a nedostatečná adaptabilita na měnící se strukturu bankovníctví a prováděné bankovní operace.⁴¹

2.2 Basel II

V červnu roku 1999 byl vydán návrh úprav stávající metodiky výpočtu kapitálové přiměřenosti, který měl nahradit původní Basel I z roku 1988. V roce 2004 vznikla druhá basilejská kapitálová dohoda (*New Basel Capital Accord*) běžně označovaná jako Basel II, která byla zveřejněna v dokumentu *International convergence of Capital measurement and Capital Standards* s účinností od roku 2006.⁴²

⁴¹ ZELLEROVÁ, Radka. *Návrh implementace principů Basel III do bankovní soustavy v České republice*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati. Fakulta managementu a ekonomiky. Ústav financí a účetnictví, 2012. 108 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Monika Garguláková.

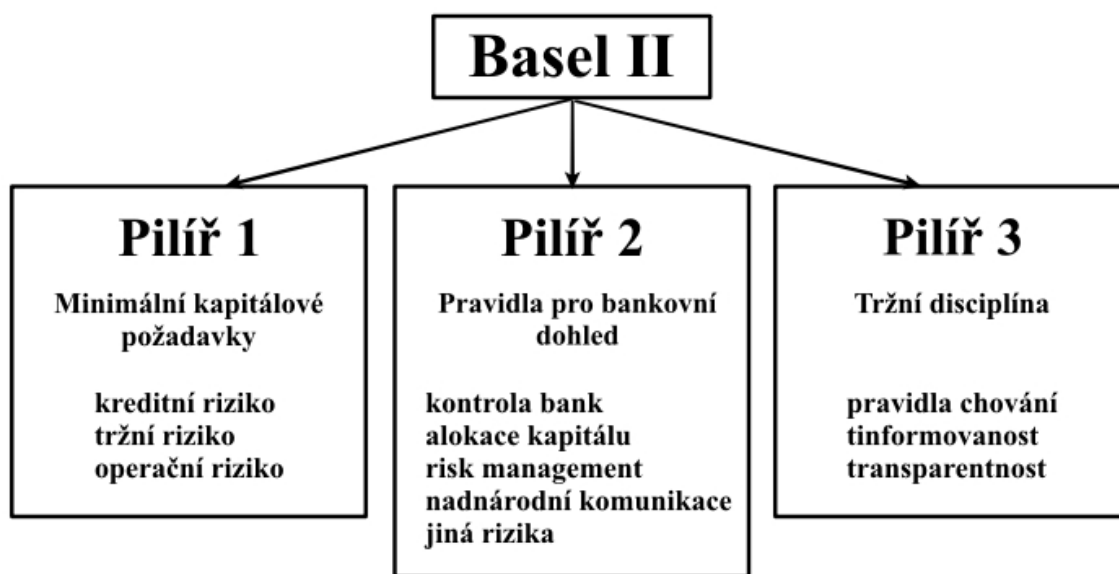
⁴² BIS. *A Brief History of the Basel Committee* [online] 2013. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>

Do evropské legislativy byl Basel II implementován prostřednictvím direktivy CRD (*Capital Requirements Directive*) s účinností pro členské státy EU od 1. ledna 2008.

Jedním z hlavních cílů Basel II byla snaha co nejvíce přiblížit regulatorní kapitál (předepsaný regulátorem) a ekonomický kapitál (interně stanovený bankou na základě jejího hodnocení rizik) využitím pokročilejších postupů než v Basel I. V mnohém ovšem Basel II navázal na Basel I (např. výše kapitálové přiměřenosti 8 % zůstala nezměněna). Kromě kreditního a tržního rizika byla zavedena regulace operačního rizika.⁴³

Novinkou v Basel II bylo uspořádání její struktury do tří pilířů (viz obrázek 2) a to na minimální kapitálové požadavky vůči jednotlivým rizikům, pravidla pro bankovní dohled a tržní disciplínu.

Obrázek 2 Tři pilíře Basel II



Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

Dohoda Basel II je oproti Basel I delší, sofistikovanější a podrobnější dokument. Pro pochopení této dohody jsou nutné vysoké technické a matematické dovednosti, neboť Basel II je už velmi složitý.

⁴³ BCBS. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards* [online] 2006. [cit. 2016-02-16]. ISBN 92-9197-720-9. Dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

2.2.1 Pilíř 1: minimální kapitálové požadavky B

Kapitálový požadavek B je tvořen kapitálovým požadavkem k tržnímu riziku, který je součtem jednotlivých kapitálových požadavků např. k úvěrovému riziku obchodního portfolia, k riziku angažovanosti obchodního portfolia, k obecnému úrokovému a akciovému riziku, k měnovému a komoditnímu riziku. Stanovuje se z nástrojů obchodního portfolia a v případě měnových nebo komoditních nástrojů rovněž nástrojů bankovního portfolia.⁴⁴

Z formálního pohledu se vzorec pro kapitálovou přiměřenost téměř nezměnil. Došlo zde k nezanedbatelnými rozdílům v požadovaných výpočtech RWA podléhajících kreditnímu riziku a byly nově zařazeny kapitálové požadavky pro operační riziko. Z toho vyplývá níže uvedený vzorec pro výpočet kapitálové přiměřenosti dle Basel II.

$$kp = \frac{\text{regulační kapitál}}{RWA_{kr} + 12,5 * (KP_{tr} + KP_{op})} \geq 0,08 \quad (2.2.1.9)$$

Rizikově vážená aktiva RWA ke kreditnímu riziku

Standardizovaný přístup (Standardized approach) je považován za nejjednodušší přístup pro stanovení kapitálového požadavku k úvěrovému riziku. Kapitálový požadavek se rovná 8 % ze součtu hodnot rizikově vážených expozic. Hodnota rizikově vážené expozice se vypočte násobkem hodnoty expozice (E) a rizikovou vahou expozice (r).

$$\text{Rizikově vážená expozice} = E * r \quad (2.2.1.10)$$

U standardizovaného přístupu se při určování rizikových vah vychází z externích ratingů, které stanoví externí ratingové agentury či ratingových hodnocení exportních úvěrových agentur. Postup výpočtu v rámci standardizované metody lze shrnout do čtyřech bodů: (1) rozdělení expozice do předem daných kategorií, (2) rozřazení expozic do rizikových tříd na základě externího ratingu, (3) výpočet rizikově vážených aktiv, (4) výpočet kapitálového požadavku k úvěrovému riziku jako násobek koeficientu 0,08 a rizikově vážených aktiv.⁴⁵

⁴⁴ JUROŠKOVÁ, Lenka. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie. ISBN 978-80-87284-26-1.

⁴⁵ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Tabulka 1 Rizikové váhy při výpočtu RWA v závislosti na ratingovém hodnocení

Ratingové hodnocení	Rizikové váhy pro pohledávky za	
	centrálními vládami	soukromým sektorem
<i>AAA až AA-</i>	0 %	20 %
<i>A+ až A-</i>	20 %	50 %
<i>BBB+ až BBB-</i>	50 %	100 %
<i>BB+ až B-</i>	100 %	100 %
<i>B+ až B-</i>	100 %	150 %
<i>pod B-</i>	150 %	150 %
<i>nehodnoceno</i>	100 %	100 %

Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

Přístup založený na *interním ratingu* (IRB přístup) umožňuje bankám použít vlastní ocenění úvěrového rizika dlužníků při splnění přísných metodologických a výkaznických požadavků. V rámci IRB přístupu je banka povinna rozdělit svá aktiva do sedmi kategorií: (1) expozice vůči centrálním vládám a centrálním bankám, (2) expozice vůči institucím, (3) podnikové expozice, (4) retailové expozice, (5) akciové expozice, (6) sekuritizované expozice, (7) ostatní expozice. Výpočet hodnoty rizikově vážené expozice je založen na relevantních parametrech, které se vztahují k expozicím. Tyto parametry zahrnují pravděpodobnost selhání (*Probability of Default*), ztrátu při selhání (*Loss Given Default*), splatnost (*Maturity*) a expozice při defaultu (*Exposure at Default*).⁴⁶

Kapitálové požadavky pro operační riziko

Základní přístup (BIA) je nejjednodušší a lze ho používat i bez předchozího souhlasu regulátora. Je určen pro menší banky s jednoduchými transakcemi a méně vyvinutým systémem řízení operačního rizika, nebo také pro banky u nichž by náklady na zavedení standardizovaného přístupu byly vyšší než samotné úspory z tohoto přístupu. Kapitálový požadavek dle tohoto přístupu je roven 15 % z hodnoty relevantního ukazatele, který se stanovuje jako tříletý průměr součtu čistého úrokového a čistého neúrokového výnosu, přičemž je-li tento součet za účetní období záporný nebo roven nule není tato hodnota do výpočtu zahrnuta.

⁴⁶ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Standardizovaný přístup (STA) se od základního liší tím, že banky dělí své činnosti do příslušných linií podnikání a ke každé se stanoví příslušný beta faktor. Zároveň však pro tento přístup také není potřeba souhlasu regulátora. Kapitálový požadavek se určuje jako tříletý průměr součtů rizikově vážených (parametry β) hodnot relevantních ukazatelů, stanovených pro každý rok pro linie podnikání, přičemž všechny činnosti jsou začleněny do linií podnikání tak, aby na jedné straně nedocházelo k překrývání, a na druhé straně žádná činnost nebyla vynechána. Např. hodnota parametru pro podnikové financování činí 18 %, pro obchodování na finančních trzích 18 %, a pro retailové bankovníctví 12 %.

Alternativní standardizovaný přístup (ASA) je určen pro banky zabývající se retailovým nebo podnikovým bankovníctvím. Tento přístup mohou používat banky, pokud hodnota relevantního ukazatele z těchto činností je vyšší než 90% hodnoty relevantního ukazatele stanoveného podle přístupu BIA za všechny činnosti. Celkový kapitálový požadavek při tomto přístupu se určuje stejně jako standardizovaný přístup s tím, že namísto relevantního ukazatele se pro linii použije alternativní ukazatel, který je roven součinu koeficientu 0,035 a dlužné částky poskytnutých úvěrů v dané linii.

Pokročilý přístup (AMA) představuje nejsložitější přístup předpokládající využití vlastních modelů, které musí splňovat stanovená kvantitativní i kvalitativní kritéria a musí být schváleny regulátorem. Výhodou je přesnější kvantifikace rizika a zároveň je při jeho využití možné při dodržení stanovených podmínek zohlednit zajištění.

2.2.2 Pilíř 2: bankovní dohled

Druhým pilířem se zabývá pravidly pro bankovní dohled (*Supervisory review process*). Podstatou tohoto pilíře je výkon dohledu nad bankami regulátorem. Regulátor by měl dohlížet např. na tvorbu postupů při hodnocení celkové kapitálové přiměřenosti v návaznosti na rizikové portfolio banky, na strategie jednotlivých bank při udržování minimální výše kapitálové přiměřenosti nebo na přezkumnou činnost vnitřního hodnocení kapitálové přiměřenosti banky, atd. V tomto pilíři je především kladen důraz na správné nastavení metod a technik bank v oblasti měření, řízení a monitoringu rizika, jejich schopnost správného určování potřebného kapitálu a dále na jejich zdokonalování. Velkou důležitostí zde hraje i systém risk managementu v bance.

2.2.3 Pilíř 3: tržní disciplína

Pilíř představuje požadavky na tržní disciplíny (*Market discipline*) týkající se zejména pravidel chování bank, zveřejňování informací v rámci reportingu, transparentnost, dodržování hospodářské soutěže, atd. Účelem je přimět banky ke zveřejňování podrobnějších informací v pravidelném intervalu tak, aby došlo k lepšímu přehledu o rizikovém portfoliu banky, používaných metodách pro měření rizik, adekvátnosti kapitálu atd. Zveřejňování se týká zejména následujících oblastí a to kapitálové struktury, kapitálové přiměřenosti a vystavení se riziku. Tato povinnost se samozřejmě netýká zveřejňování důvěrných informací o klientech a informací podléhajícím bankovnímu tajemství. Cílem pilíře je rozhybání a posílení tržní disciplíny zveřejňováním informací o bance tím, že umožňuje ostatním tržním účastníkům posoudit výkonnost, stabilitu a rizikový profil jednotlivých bank. Banky se rovněž mohou vzájemně porovnávat.⁴⁷

2.2.4 Nedostatky a kritika Basel II

Nejvýznamnějším nedostatek Basel II je jeho procykličnost. V období ekonomické konjunktury jsou snižovány kapitálové požadavky a tím rostou aktiva bank, jelikož podniky dosahují lepších výsledků, mají zájem si půjčovat a rizika spojená s jejich selháním jsou podceňována. Přesně naopak je tomu v dobách ekonomické recese. Ekonomický propad vyvolá prostřednictvím nárůstu rizikových parametrů vyšší kapitálové požadavky, což povede ke snížení úvěrování reálné ekonomiky. To však s sebou nese dodatečný negativní dopad na reálnou ekonomiku a může vyústit v opětovné zhoršení, čímž se ekonomika ocitá v začarovaném kruhu. Dalším nedostatkem je významná role ratingových agentur, které stanovují rizikové váhy v rámci standardizovaného přístupu k úvěrovému riziku. Basel II je též kritizován za kladení přílišných odborných požadavků na regulátory a samotné banky prostřednictvím svých zaměstnanců, risk manažerů a vedoucích pracovníků.⁴⁸

⁴⁷ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

⁴⁸ GERŠL, A., JAKUBÍK, P. *Procykličnost finančního systému a simulace „feedback“ efektu*. In: [online]. 2009 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_clanek_III.pdf

2.3 Srovnání regulatorních systémů Basel I a Basel II

V tabulce 2 je pro lepší přehlednost a shrnutí kapitoly 2 uvedeno základní srovnání regulatorního systému Basel I se systémem Basel II.

Tabulka 2 Srovnání regulatorních systémů Basel I a II

Oblast srovnání	BASEL I	BASEL II
<i>Bankovní dohled</i>	Zaměřen na KP	Postaven na třech pilířích
<i>Kapitálové požadavky (KP)</i>	Stanoveny k úvěrovému a tržnímu riziku	Stanoveny k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku
<i>Stanovení KP</i>	Jednotný způsob stanovení KP	Existence více metod stanovení KP
<i>Rizikové váhy pro kreditní RWA</i>	Závisí na typu protistrany nikoli na podstupovaném riziku	Závisí na rizikovosti protistrany odvozené od externího či interního ratingu
<i>Uznatelné zajištění</i>	Minimální	Výrazné rozšíření uznatelného zajištění
<i>Možnost uplatnění</i>	Ano, ale jen u tržního rizika	U rizika tržního, úvěrového i operačního
<i>Motivace pro kvalitu řízení rizik</i>	Malá motivace	Větší motivace vzhledem k možnosti redukce KP
<i>Náklady spojené s výpočtem KP</i>	Nízké administrativní náklady	Podstatně vyšší administrativní náklady

Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

Basel II je oproti Basel I postaven na třech pilířích. Kapitálové požadavky jsou stanoveny nejen k úvěrovému (kreditnímu) riziku, ale i k tržnímu a operačnímu riziku. Rizikové váhy závisí na rizikovosti protistrany v závislosti na ratingu. V rámci Basel II došlo k výraznému rozšíření uznatelného zajištění. Banky jsou pro dodržování pravidel implementovaných do Basel II více motivovány, neboť si mohou redukovat kapitálové požadavky. Basel II přináší vyšší administrativní náklady.

3 BASEL III

Třetí basilejská kapitálová dohoda (*Third Basel Capital Accord*) nebo-li Basel III, reaguje na finanční krize v prvních dvou desetiletích tohoto tisíciletí. Navrhuje regulační opatření, která by měla posílit spolehlivost bankovního sektoru a zvýšit jeho odolnost vůči případným budoucím krizím významným snížením pravděpodobnosti jejich budoucího výskytu. Nová regulační pravidla jsou postupně fázována do období 2013 – 2018 s úplnou implementací od 1. ledna 2019. Základní dokument *Basel III: A global regulatory Framework for more Resilient banks and banking systems* publikoval Basilejský výbor pod záštitou BIS v prosinci 2010 a jeho revidovanou verzi pak v červnu 2011.⁴⁹ Členské země EU měly za úkol implementovat příslušné směrnice Basel III do svých právních řádů do konce roku 2012. Jednalo se hlavně o *Směrnici CRD IV* a *Nařízení CRR*, jejichž finální verze byly vydané v červnu 2013.

Basel III lze považovat za „reformu“, neboť se snaží reformovat slabiny bankovníctví prokázané během finančních krizí, a to především: (1) požadovat větší množství kvalitního regulačního kapitálu než 8 % rizikových aktiv regulované banky vážených pomocí nespolehlivých ratingů tak, aby byla banka schopna vyrovnat se s krizí sama bez státní pomoci; (2) u úvěrové instituce požadovat adekvátní zásoby likvidních fondů zaručujících likviditu i v situaci hromadného vybírání vkladů; (3) zabránit nadměrnému nárůstu objemu rozvahových a podrozvahových položek banky; (4) respektovat střídání období konjunktury a recese; (5) obnovit vzájemnou důvěru mezi bankovními ústavami narušenou krizovými událostmi aj.⁵⁰

Hlavní opatření Basel III mohou být shrnuta do následujících bodů:

- Požadavek podstatného posílení a vyšší kvality regulačního kapitálu tak, aby byl schopen účinně a neodkladně absorbovat rizika neočekávaných ztrát.
- Tvorba kapitálových rezerv (*Capital Buffer*) v konjunkturálních obdobích jako kapitálových polštářů pro období krizová.

⁴⁹ BIS. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel: 2011. ISBN 92-9131-859-0.

⁵⁰ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

- Požadavek výrazně lepšího pokrytí rizik se zaměřením na oblasti, které se ukázaly jako problematické v průběhu finanční krize (zejména tržních rizik obchodního portfolia, kreditního rizika protistran, rizika v rámci sekuritizace).
- Regulace pákového poměru (*Leverage Ratio*), aby se zamezilo nadměrnému růstu bankovní bilance podrozvahových transakcí.
- Přijetí globálních standardů pro řízení likvidity, a to jak krátkodobé tak dlouhodobé
- Požadavek zlepšení řízení rizik a bankovního dohledu, dostupnosti informací a tržní disciplíny, řízení a kontrolování banky (*Corporate governance*) a to zvláště s ohledem na obchodní činnost a sekuritizace.⁵¹

Tabulka 3 Vývoj basilejské reformy

	<i>Účinnost</i>	<i>Přístup k rizikům</i>	<i>Charakteristiky</i>
Basel I	1993	Nedokonalé řízení rizik	- velice jednoduchá aplikace snadná redukce regulatorního kapitálu bez významnějšího omezení či transferu rizik (snadná regulatorní arbitráž)
Basel II	2006	Větší citlivost vůči rizikům	- vliv na změnu v chování bank - řada mezer umožňujících bankám obcházení nepříjemných dopadů regulace
Basel III	2019 (úplná implementace)	Vysoká citlivost vůči rizikům	- odstranění regulatorních mezer v Basel II - významné dopady pro obchodní portfolio, likviditu a bilanci bank - významné navýšení kvalitativních a kvantitativních požadavků na regulatorní kapitál

Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

V tabulce 3 je uveden vývoj regulatorního procesu označovaného jako tzv. basilejská reforma. Ve srovnání s Basel I a II je Basel III mnohem propracovanější a lze díky němu očekávat větší stabilitu bankovního sektoru bez nutnosti státních dotací pro banky.

⁵¹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8., vlastní zpracování

3.1 Globální standardy likvidity (*Global liquidity standard*)

Finanční krize poukázala na nedostatky v řízení likvidity bank, a proto Basilejská komise implementovala do Basel III nové globální standardy likvidity, které by měly zajistit stabilnější bankovního prostředí. Tyto standardy spočívají v požadavku vytvořit likvidní kapitálové rezervy, pomocí kterých by banka přežila stresové podmínky, aniž by musela měnit svůj obchodní model. K čerpání tohoto kapitálu by banka měla přistoupit v okamžiku, kdy nejsou k dispozici standardní zdroje financování nebo tyto zdroje neposkytují dostatek likvidity. Basel III zavádí dva požadavky týkající se krátkodobé a dlouhodobé likvidity.⁵²

3.1.1 Požadavek krytí likvidity (*Liquidity Coverage Ratio*)

Ukazatel LCR se zaměřuje na riziko krátkodobé likvidity banky. Jeho cílem je zabezpečení přiměřené úrovně vysoce kvalitních likvidních aktiv za účelem uspokojení likvidních potřeb v průběhu krizového scénáře v horizontu jednoho měsíce (30 kalendářních dní). Krizový scénář bude určen regulátorem, přičemž 30 denní horizont bude považován za minimum, které budou muset banky splnit. LCR se obecně vypočítá podle následujícího vzorce:

$$LCR = \frac{\text{vysoce likvidní aktiva}}{\text{čisté odtoky peněz během 30 dní těžké krize}} > 100 \%. \quad (3.1.1.11)$$

Čítatel obsahuje vysoce likvidní aktiva (*HQLA – High-quality liquid assets*) v tzv. likvidním polštáři (Liquidity buffer), který musí splňovat stanovené požadavky. Likvidní aktiva musí být nezatížená, neemitována posuzovanou společností (ani její matkou či dcerou), v kterýkoli okamžik uvažovaného měsíčního období legálně dostupná a musí být kótovaná na regulárních burzách. Lze je rozdělit do dvou úrovní na likvidní aktiva:

- první úrovně (hotovost, rezervy u centrálních bank, státní dluhopisy a dluhopisy centrálních bank) – musí tvořit alespoň 60 % HQLA
- druhé úrovně (např. korporátní dluhopisy s ratingem aspoň AA-) – nesmí tvořit víc než 40 % objemu HQLA, přičemž jejich hodnota se předtím obligatorně snižuje alespoň o 15 %.⁵³

⁵² BIS. *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*. Basel: 2013. ISBN 92-9197- 912-0.

⁵³ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Jmenovatel LCR obsahuje čisté odtoky peněžní likvidity (*Net liquidity outflow*), které představují celkové odtoky peněžní likvidity snížené o přísun peněžní likvidity během měsíčního stresového období, přičemž odečítaný přísun peněz se odečítá maximálně do výše 75 % celkových odtoků peněz. V České republice je požadavek LCR stanoven od října 2015 ve výši 60 %, přičemž finální hodnoty 100 % musí dosahovat od 1. 1. 2018.⁵⁴

3.1.2 Požadavek čistého stabilního financování (*Net Stable Funding Ratio*)

Druhým požadavkem na likviditu je ukazatel stabilního financování (NSFR), který sleduje dlouhodobou likviditu. NSFR se obecně vypočítá podle následujícího vzorce:

$$NSFR = \frac{\text{dostupný objem stabilních finančních zdrojů}}{\text{požadovaný objem stabilních finančních zdrojů}} > 100 \%. \quad (3.1.2.12)$$

Likviditní požadavek má přinutit banky financovat dlouhodobé obchody stabilními zdroji. Jeho úkolem je posoudit rezistenci bank vůči krizovému scénáři s dobou trvání delší než jeden rok, a to tím způsobem, že použitelné pasivní zdroje financování v čitateli by měly postačovat na financování požadovaných aktiv ve jmenovateli. Přestože by měl každý podnikatelský subjekt usilovat o to, aby časové rozložení zdrojů odpovídalo časovému rozložení jejich užití, v bankách obvykle vůči krátkodobým pasivům stojí dlouhodobá aktiva, a to je také jeden z hlavních účelů požadavků NSFR.

V čitateli jsou zahrnuty dostupné finanční zdroje (*ASF – available stable funding*), které představují vybraná pasiva banky vážená dle své splatnosti (např. základní kapitál banky, termínované vklady, vkladová sedlina apod.)

Tabulka 4 Doporučené váhy dle splatnosti a typu ASF

100 %	pro Tier 1 a Tier 2 a jiné vybrané kapitálové nástroje se splatností alespoň jeden rok
95 %	pro stabilní vklady na požádání nebo stabilní termínované vklady se zbývajícím splatností do jednoho roku od retailových klientů a malých podnikatelů
90 %	pro méně stabilní vklady na požádání nebo méně stabilní termínované vklady
50 %	pro vklady na požádání nebo termínované vklady od nefinančních institucí, vlád, CB
0 %	pro všechna ostatní pasiva

Zdroj: Basel III, vlastní zpracování

⁵⁴ EBA. *CRD IV – CRR/Basel III Monitoring Exercise* [online]. Londýn: European Banking Authority, 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1360107/CRDIV-CRR+Basel+III+Monitoring+Exercise+Report.pdf>.

Jmenovatel NSFR je složen z požadovaných stabilních finančních zdrojů (*RSF – required stable funding*), která představují aktiva banky vážená podle své splatnosti, která musí banka profinancovat. Příslušné váhy jsou stanoveny ve výši 0 %, 5 %, 10 %, 15 %, 50 %, 65 %, 85 % a 100 % z účetní hodnoty dle splatnosti a typu RSF.⁵⁵

Tabulka 5 Doporučené váhy dle splatnosti a typu RSF

0 %	pro hotovost, rezervy CB, všechny pohledávky za CB se zbývajícím splatností do půl roku
5 %	pro nezatížená aktiva první úrovně neuvedená u váhy 0%
65 %	pro nezatížené hypoteční úvěry se zbývajícím splatností aspoň jeden rok, které by při standardizovaném přístupu měly váhu nejvýše 35 %
100 %	pro aktiva, která jsou zatížená po dobu aspoň jednoho roku

Zdroj: Basel III, vlastní zpracování

Basel III doporučuje zavést ukazatel NSFR od roku 2018 s předchozím monitorováním. V České republice bylo monitorovací období stanoveno na 5 let. NSFR může pro české banky v budoucnu představovat problém, neboť financování se často realizuje emisí dluhopisů s kratší dobou splatnosti či dokonce využitím O/N depozit. Potřeba držet likvidní aktiva může vést k omezení úvěrování, a lze očekávat snížení zisku bank vzhledem k nižšímu výnosu likvidních aktiv a využívání dražších dlouhodobých termínovaných vkladů.

3.2 Regulační kapitál dle Basel III

Snižování profitability bank je v souvislosti s regulací Basel III zapříčiněno zvyšováním kapitálových požadavků. Basel III omezuje dostupnost regulačního kapitálu, zvyšuje odhad RWA, zvyšuje minimální kapitálové poměry, paralelně poměřuje regulační kapitál vůči celkové expozici banky a v důsledku nově sledovaného pákového poměru může docházet k dalšímu růstu regulačního kapitálu. Basel III požaduje vyšší objem, kvalitu, konzistenci a transparentnost regulačního kapitálu, a tak mimo jiné přepisuje jeho složení z předchozích basilejských dohod. Klíčové pro složení kapitálu požadovaného v rámci Basel III je zvýšení kvality a objemu Tier 1 jako převažující složky RK; zjednodušení a redukce Tier 2; zrušení Tier 3 a zpřísnění požadavků na hybridní nástroje.⁵⁶

⁵⁵ BIS. *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*. Basel: 2013. ISBN 92-9197- 912-0.

⁵⁶ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

3.2.1 Tier 1 v Basel III

Kapitál musí z ekonomického hlediska vykazovat charakteristiky vlastního kapitálu, tj. především schopnost krýt hospodářské ztráty při zachování provozu dané banky. Jedná se o tzv. *Going concern capital* působící během solventnosti banky s cílem udržet ji v chodu a chránit ji před insolvenčí. V jeho struktuře dochází oproti Basel II ke změně, kdy je nově členěn do dvou složek CET 1 a AT 1.

CET 1 (*Common Equity Tier 1*) je jádrový kapitál s důrazem na vlastní kapitál banky. Představuje nejvyšší složku regulatorního kapitálu, neboť ho lze bez problémů použít k vyrovnání ztrát banky. Jádrový kapitál je tvořen splaceným základním kapitálem ve formě kmenových akcií (*Common stock*) a emisního ážia. Dále pak zveřejněnými povinnými rezervními fondy, nerozděleným ziskem z minulých let a ziskem běžného období ověřeným auditorem a schváleným valnou hromadou. Při tvorbě CET 1 platí určité zásady:

- Při stanovení kapitálových požadavků se od vlastního kapitálu odečítá ztráta běžného období či přenesené minulé ztráty a taktéž položky, které nemají schopnost krýt neočekávané ztráty finančních institucí, jako je např. goodwill.
- Položky CET 1 nesmí být zatíženy jakoukoli formou závazku a musí být nezajištěné.
- Položky CET 1 představují nejpodřízenější aktiva.
- Hodnota položek CET 1 nesmí být podmíněna splatností (s výjimkou likvidace).
- Dividendové příjmy v rámci CET 1 nemohou být žádným způsobem povinné.
- Položky CET 1 musí být v rozvaze vykazovány explicitně a separátně.

AT 1 (*Additional Tier 1 capital, non-core capital*) je dodatkový kapitál v rámci Tier 1, který připouští jen nástroje velmi podobné akciím při uvolnění některých striktních omezení vyžadovaných pro hlavní jádrový kapitál CET 1. Pro AT 1 platí taktéž určité zásady:

- Zákaz zařazovat nástroje s pobídkou ke splacení. Snaha potlačovat hybridní kapitálové nástroje (tyto nástroje představují pomyslnou hranici mezi vlastním kapitálem a dluhem, jejichž typickým rysem je kombinace prvků charakteristických jak pro vlastní kapitál tak pro dluh, např. prioritní akcie).
- Přípustnými hybridními nástroji v rámci AT 1 jsou např. nekumulativní prioritní akcie bez splatnosti.⁵⁷

⁵⁷ BIS. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel: 2011. ISBN 92-9131-859-0.

3.2.2 Tier 2 v Basel III

Tier 2 nebo-li vedlejší kapitál (*Gone concern capital*) je na rozdíl od Tier 1 míněn pro případ insolvence banky a slouží k úhradě závazků. V podstatě odpovídá kapitálu Tier 2 v rámci Basel I a Basel II po provedení drobných technických úprav. Vedlejší kapitál se skládá z obecných rezerv tvořených na možné budoucí ztráty, z nezveřejněných rezerv (*Undisclosed reserves*), zvláště pokud jejich zdrojem byl neregistrovaný zisk jako zadržený zisk a který nebyl vložen do obecných rezerv. Dále sem patří přeceňovací rezervy (*Revaluation reserves*) tvořené účetním cenovým růstem aktiv vlastněných bankou, podřízené dluhy (*Subordinated debts*) a hybridní kapitálové nástroje jsou-li schopné pokrýt ztráty banky a nespustit přitom proces likvidace.

Při tvorbě vedlejšího kapitálu se opět předpokládají určité zásady:

- V rámci Tier 2 nelze realizovat odpočet různých položek (např. ztráta běžného období). Jedná se o určitou odlišnost od Basel II, kde se 50 % odpočtů mohlo přenést na Tier 2, zatímco v Basel III plně dolehnou na Tier 1.
- O přípustnosti některých položek pro Tier 2 rozhoduje bankovní regulátor po jejich důkladném přezkoumání.
- S podřízenými dluhy se zachází velice opatrně, např. jejich původní splatnost musí být přinejmenším pět let a musí se řídit speciálním umořovacím plánem.
- Obecné rezervy se kvalifikují pro Tier 2 jen v omezeném rozsahu (např. maximálně do výše 1,25% z RVA při standardizovaném přístupu a 0,6 % z RVA při interním přístupu ke kreditnímu riziku).⁵⁸

3.2.3 Kvantitativní požadavky na regulatorní kapitál

Základní princip výpočtu regulatorního kapitálu spočívající na minimálních předepsaných kapitálových poměrech je v rámci Basel III zdokonalen v několika směrech. Základem pro výpočet zůstává kapitálový poměr a nerovnost označována jako kapitálová přiměřenost (*Capital adequacy ratio*).⁵⁹

⁵⁸ BIS. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel: 2011. ISBN 92-9131-859-0.

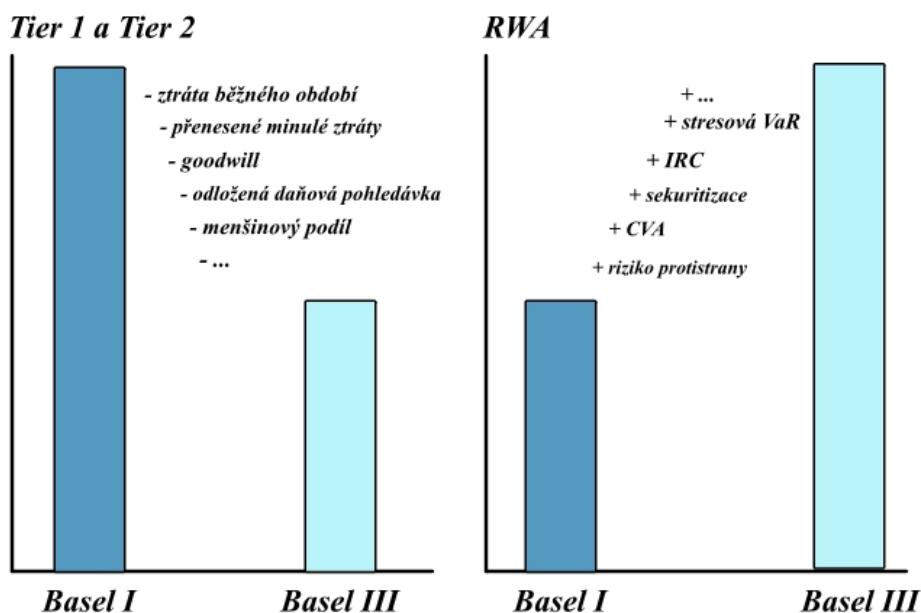
⁵⁹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Pro srovnání Basel III s předchozími basilejskými dohodami lze použít obecný zápis:

$$kp = \frac{\textit{kvalitnější regulační kapitál}}{\textit{lépe odhadnuté riziko}} \geq \textit{minimální úroveň} \quad (3.2.2.13)$$

Regulační kapitál musí být tvořen z kvalitního kapitálu, nejlépe z vlastní kapitálu banky nebo alespoň Tier 1 a Tier 2 po provedení povinného odpočtu některých položek (ztráty běžného období, přenesené minulé ztráty, nehmotného majetku goodwill, odložené daňové pohledávky a menšinového podílu).⁶⁰

Obrázek 3 Zpřísnění kapitálových požadavků v Basel III



Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

Na obrázku 3 je zobrazeno zpřísnění kapitálových požadavků regulační dohodou Basel III ve dvou variantách, a to: a) povinným odpočtem různých položek od Tier 1 a Tier 2; b) zvýšeným odhadem rizika (rizikově vážených aktiv RWA).

Odhad jmenovatele, tj. způsobu rizikového vážení aktiv banky pro získání rizikově vážených aktiv (RWA) finanční instituce, by měl upřesnit národní regulátor podle specifik daného státu tak, aby výsledkem byl opravdu kvalifikovaný odhad finančního rizika.

⁶⁰ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Ve srovnání s předchozími basilejskými dohodami dochází v Basel III k navýšení RWA také v důsledku aplikace speciálních metod:

- odhad rizika protistrany (*Counterparty credit risk*),
- CVA (*Credit Valuation Adjustment*),
- sekuritizace,
- IRC (*Incremental Risk Charge*),
- stresová VaR (*Stressed VaR*) aj.⁶¹

Kromě základní kapitálové přiměřenosti ve tvaru:

$$kp = \frac{\text{Tier 1} + \text{Tier 2}}{\text{RWA}} \geq 10,5 \% \quad (3.2.2.14)$$

s minimální úrovní 10,5 % (mnohem vyšší než 8 % v Basel II), kde se navýšení o 2,5 % realizuje prostřednictvím bezpečnostní kapitálové rezervy, se paralelně mohou použít i jiné kapitálové poměry:

- posuzující nejkvalitnější jádrovou kapitálovou přiměřenost:

$$kp_{CET1} = \frac{CET1}{RWA} \geq 4,5 \%, \quad (3.2.2.15)$$

- kapitálovou přiměřenost založenou na Tier 1:

$$kp_{Tier1} = \frac{\text{Tier 1}}{\text{RWA}} \geq 6 \%, \quad (3.2.2.16)$$

- bez bezpečnostní kapitálové rezervy:

$$\frac{\text{Tier 1} + \text{Tier 2} - \text{bezpečnostní kapitálová rezerva}}{\text{RWA}} \geq 10,5 \% - 2,5 \% = 8 \%, \quad (3.2.2.17)$$

- nebo naopak s proticyklickou kapitálovou rezervou:

$$\frac{(\text{Tier 1})_{+ \text{proticykl}} + (\text{Tier 2})_{+ \text{proticykl}}}{\text{RWA}} \geq 10,5 \% + 2,5 \% = 13 \%. \quad (3.2.2.18)$$

⁶¹ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

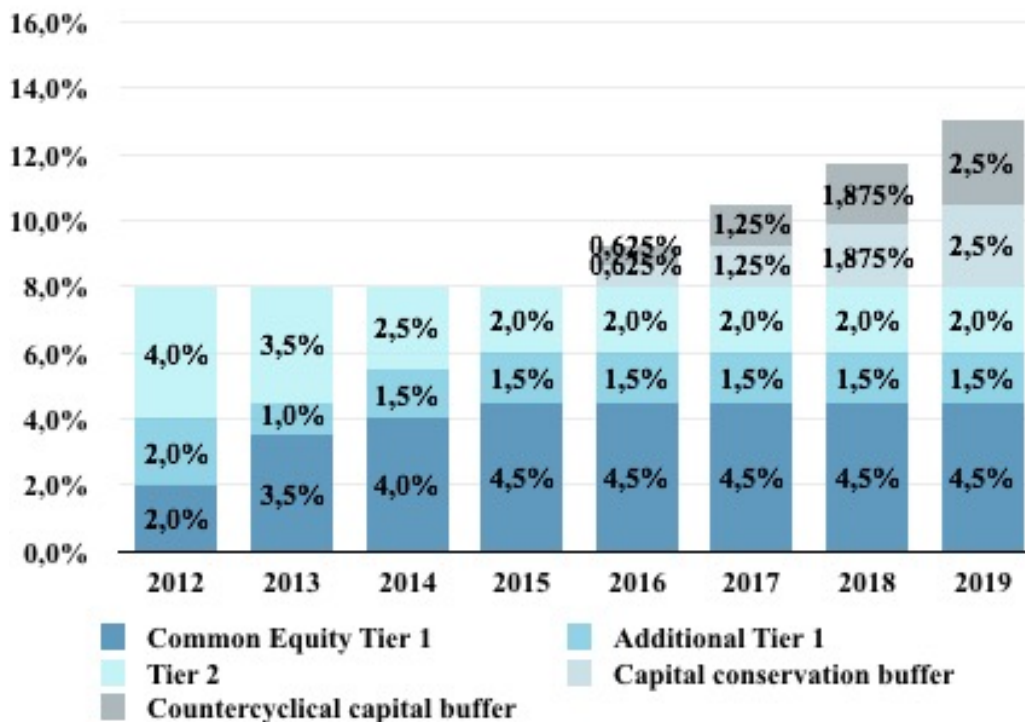
Príslušné minimálne úrovne jsou navyšované v průběhu několika let a uvedených hodnot by měly dosáhnout k 1. lednu 2019 (viz Tabulka 6).

Tabulka 6 Časové fázování minimálních kapitálových požadavků v zastoupení složek RK

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
CET 1	2 %	3,5 %	4 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %
Tier 1	4 %	4,5 %	5,5 %	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %
Tier 1 + Tier 2								
without Capital conservation buffer	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %	8 %
with Capital conservation buffer	8 %	8 %	8 %	8 %	8,625 %	9,25 %	9,875 %	10,5 %
Capital conservation buffer	-	-	-	-	0,625 %	1,25 %	1,875 %	2,5 %
with Countercyclical capital buffer	8 %	8 %	8 %	8 %	9,25 %	10,5 %	11,75 %	13 %
Countercyclical capital buffer	-	-	-	-	0,625 %	1,25 %	1,875 %	2,5 %

Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

Obrázek 4 Časové fázování minimální kapitálových požadavků v letech 2012 - 2019



Zdroj: CIPRA (2015), vlastní zpracování

Na obrázku 4 je zobrazeno složení kapitálu v průběhu jednotlivých let 2012 – 2019, z něhož je patrné postupné zkvalitňování kapitálu a jeho celková neměnná výše 8 %. V první fázi musely banky podle BCBS navýšit kmenový kapitál Tier 1 z původních 2 % na 3,5 % a celkový Tier 1 ze 4 % na 4,5 % v poměru k rizikově váženým aktivům. Od roku 2015 je výše kmenového kapitálu a dodatkového kapitálu Tier 1 zafixována na úrovni 6 % z toho 4,5 % tvoří CET 1 a 1,5 % AT 1. Zavedení konzervačních a proticyklických kapitálových polštářů je promítnuto v rámci implementace s časovým zpožděním. Pro banky jsou sazby těchto rezerv závazné od 1. 1. 2016 a to ve výši 0,625 %. Konečná hodnota těchto ukazatelů je stanovena na 2,5 % od 1. 1. 2019. V českém bankovním sektoru byl náběh regulatorního opatření Basel III poněkud urychlen, neboť dle rozhodnutí ČNB se banky musely řídit již od roku 2014 procenty, které byly stanoveny až pro rok 2015.

3.3 Kreditní riziko protistrany (*Counterparty credit risk*)

Snaha o lepší pokrytí rizik v Basel III znamená pro obchodní portfolio zvýšení kapitálových požadavků zejména na kreditní riziko protistrany CCR (*Counterparty credit risk*) v oblasti obchodu s cennými papíry, repo operací a především derivátových obchodů. Záměrem je snížit riziko přenosu šoků mezi finančními institucemi a motivovat přesuny derivátových obchodů z OTC trhů na regulatorní burzy, a to navýšením kapitálových požadavků v případě OTC transakcí (tj. pokud nejsou centrálně vypořádané na burzách).

Basel III pro tento účel využívá řadu metod a instrumentů např.:

- EPE (*Expected positive exposure*),
- CVA (*Credit valuation adjustment*),
- AVC (*Asset value correlation*),
- Wrong-way-risk,
- CCP (*Central counterparties*).

Např. CVA (v překladu úprava úvěrového ocenění), představuje dodatečný regulatorní kapitál, který je podle Basel III nutné přidat k regulatornímu kapitálu kryjícímu kreditní riziko defaultu protistrany k pokrytí tržního rizika neočekávaných ztrát z derivátových obchodů. Aplikuje se především v případě OTC derivátových obchodů na burze.

3.4 Kapitálové rezervy v Basel III

Basel III nově zavádí doplňkové kapitálové rezervy (*Capital Buffers*), které jsou stručně charakterizovány v následující části práce.

3.4.1 Bezpečnostní kapitálová rezerva (*Capital Conservation Buffer*)

Rezerva CCB musí být tvořena nejkvalitnějším kapitálem typu CET 1 a má zajistit, aby finanční instituce byla schopna v krizovém či stresovém období pokrýt případné ztráty. Tato rezerva má chránit banku také před interními problémy, tj. má i mikroekonomický charakter. Jestliže banka použije tento kapitál ke krytí ztráty, omezuje tím možnost výplaty zisku. Motivací pro CCB bylo především zabránit bankám vyplácet vysoké dividendy v době krize. Rezerva má konzervační efekt, neboť při své nedostatečné výši vede k zakonzervování zisku v bance. V roce 2014 zavedla ČNB pro české banky jednotnou výši této rezervy a to 2,5 % rizikových aktiv.

3.4.2 Proticyklická kapitálová rezerva (*Countercyclical Buffer*)

Proticyklická kapitálová rezerva musí být opět tvořena velmi kvalitním kapitálem (kmenové akcie nebo jiný kapitál schopný plně pokrýt ztráty) a vztahuje se pouze na kreditní riziko (nikoli na tržní a operační riziko). Jejím cílem je brzdit prudký růst úvěrování během konjunktury a naopak podpořit úvěrování v období krize. Tvorbu CB může nařídít regulátor, který má signály v podobě nárůstu úvěrových indikátorů (banka musí vytvořit CB nejpozději však do 12 měsíců od výzvy regulátora, naopak v případě snížení požadavku může banka tento kapitál zredukovat okamžitě. Banka tvoří tuto rezervu jen vůči expozicím v národní ekonomice (pokud má expozice ve více zemích je rezerva kalkulována jako vážený průměr z proticyklických kapitálových rezerv předepsaných v jednotlivých zemích). Pro rok 2017 je výše proticyklické kapitálové rezervy stanovena na 0,5 %. Systém tvorby lze shrnout do třech úrovní, ve kterých národní regulátor:

- Sleduje vývoj ekonomiky (především růst objemu úvěrů, ale i růst HDP).
- Vyhláší tvorbu CB pro danou ekonomiku (výši této rezervy, její načasování apod.)
- Rozhoduje o rozpouštění CB (na základě žádosti dané banky).⁶²

⁶² CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

3.4.3 Kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika (*Systemic Risk Buffer*)

Kapitálová rezerva ke krytí rizika má za účel potlačovat systémové riziko plynoucí z potenciální destabilizace významných bank. Destabilizace kterékoli z těchto bank by mohla poškodit důvěru ve schopnost bankovního sektoru poskytovat efektivně své služby, což může mít závažné nepříznivé dopady na finanční systém a celou národní ekonomiku. V České republice hraje tato kapitálová rezerva důležitou roli. Od 1. listopadu 2014 byla sazba kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika stanovena pro čtyři systémově nejvýznamnější banky. Na základě první pravidelné revize okruhu bank se stanovenou rezervou, která proběhla v roce 2016, byla s účinností od 1. ledna 2017 rezerva stanovena pěti systémově nejvýznamnějším bankám. Česká národní banka bude okruh bank se stanovenou sazbou rezervy ke krytí systémového rizika a výši této sazby pro jednotlivé banky dále revidovat minimálně jednou za dva roky.⁶³

Tabulka 7 Sazby kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika

<i>Systémově významná banka</i>	<i>Sazba od 1. 1. 2014</i>	<i>Sazba od 1. 1. 2017</i>
Česká spořitelna, a. s.	3,0 %	3,0 %
ČSOB, a. s.	3,0 %	3,0 %
Komerční banka, a. s.	2,5 %	3,0 %
UniCredit Bank, a. s.	1,0 %	2,0 %
Raiffeisenbank, a. s.	-	1,0 %

Zdroj: ČNB (2017), vlastní zpracování

Jak lze vidět v tabulce 7, došlo k 1.1. 2017 ke změnám ve výši sazeb pro kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika. Komerční bance, a. s. byla tato sazba navýšena z původních 2,5 % na 3,0 %. Stejně tak u UniCredit Bank, a. s. došlo ke zvýšení z 1,0 % na 2,0 %. Pro rok 2017 se mezi systémově významné banky dostala i Raiffeisenbank, a. s.

⁶³ ČNB. *Kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika*. In: [online]. 2017 [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/finaneni_stabilita/makroobezretnostni_politika/kapitalova_rezerva_ke_kryti_systemoveho_rizika/index.html

3.5 Pákový poměr (Leverage Ratio)

Pákový poměr má zabránit nekontrolovanému růstu bilance bank bez dostatečného růstu regulatorního kapitálu. Z hlediska rizika by sice mělo stačit, aby regulátor hlídal kapitálové poměry, ale banky někdy drží velký objem aktiv, který byla administrativním rozhodnutím přiřazena nízká riziková váha a které tím pádem nevyžadují významné navýšení regulatorního kapitálu. Pákový poměr byl zaveden ve tvaru:

$$\text{pákový poměr} = \frac{\textit{Tier 1}}{\textit{aktiva v rozvaze a podrozvaze}} \quad (3.5.19)$$

a po uplynutí pětiletého monitorovacího období má být povinně zaveden od roku 2018 patrně s očekávanou úrovní alespoň 3 %.⁶⁴

3.6 Změny v bankovním a obchodním portfoliu

V rámci Basel III došlo k několika změnám v bankovním i obchodním portfoliu proti Basel II. Teoreticky byla tato problematika nastíněna v rámci kapitoly (2.1.4).

3.6.1 Změny v rámci bankovního portfolia

Bankovní portfolio v rámci Basel III neprodělavá ve srovnání s Basel II významnější změny, pokud za významnou změnu nepovažujeme postupné navyšování kapitálových poměrů. Příklady drobných změn vůči předchozímu basilejským dohodám týkající se bankovního portfolia jsou následující:

- *Resekuritizace* – sekuritizace může mít vícenásobný charakter, kdy jednotlivé sekuritizace mají jako podkladové expozice další sekuritizace. V takovém případě Basel III doporučuje používat příslušné násobky rizikových vah předepsaných při nesekuritizovaných podkladových expozicích. Při aplikaci IRB přístupu pro oblast sekuritizace je banka povinna shromáždit a využít všechny informace potřebné pro kvalifikovaný předpis regulatorního kapitálu.

⁶⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Nařízení prováděcí komise EU 2016/322*. In: Úřední věstník [online]. 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0322&from=CS>

- *Použití vlastního ratingu* – zaručené nepodloženou klasifikací ze strany samotné banky není přípustné. Pokud např. likvidita banky je navýšena zapůjčením obchodních cenných papírů krytých aktivy banky, aniž by byl vytvořen odpovídající likvidní fond, pak se pro tuto pohledávku nesmí použít vnitřní rating banky a příslušné cenné papíry Basel III považuje za cenné papíry bez ratingu.⁶⁵

3.6.2 Změny v rámci obchodního portfolia

Interní modely

V rámci Basel III došlo ke zvýšení kapitálového požadavku při standardizovaném tak i IRB přístupu. Odhad pro celou EU dokonce počítá až se čtyřnásobným navýšením kapitálových požadavků ve srovnání s Basel II z roku 2012. České banky se toho vysokého navýšení bát nemusí, neboť jejich obchodní portfolia nejsou příliš významná, a proto se jich tato problematika vůbec nebude týkat.

Sekuritizace

Jedním z hlavních problémů zdůrazněných finanční krizí a souvisejících s tvorbou kapitálových rezerv bylo neadekvátní pokrytí rizik, které se vztahují k podrozvahovým položkám bank a entitám SPV (*Special purpose vehicle*). Basel III proto jině dbá na posílení krytí u sekuritizace, např. zvýšením rizikových vah a kapitálových poměrů. Českých bank se tato problematika opět příliš nedotkne, neboť sekuritizace je u nás zatím vcelku nefunkční.

Korelační obchody

Korelační obchody (*Correlation Trading*) je další problematika, kterou se Basel III nově zabývá, a to především v oblasti úvěrového bankovníctví. Minulé úvěrové krize ve financích jasně prokázaly, že změny v korelačních vztazích mezi různými cennými papíry mohou být značně volatilní. Korelační obchody sloužící hlavně k zajištění takových cenných papírů jsou založeny na korelacích mezi vhodně konstruovanými úvěrovými indexy. Přitom expozice v rámci různých investičních korelačních strategií do takových indexů jsou zatíženy značným rizikem. Protože klasická VaR není schopna korelační aspekty tržního rizika plně zohlednit doporučuje Basel III její vhodné úpravy.

⁶⁵ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

Poplatek za přírůstek rizika

Banky používající interní model pro výpočet kapitálového požadavku za tzv. specifické úrokové riziko by dole Basel III měly pro tato aktiva citlivá na kreditní riziko navýšit regulatorní kapitál o požadavek za dostatečné riziko selhání a migrace IRC (*Incremental risk charge*), který zohledňuje kreditní riziko defaultu a migrace vždy na základě dat pozorovaných v tříměsíčním období.⁶⁶

3.7 Srovnání Basel II a Basel III

Tabulka 8 Srovnání Basel II s Basel III

Požadavky	Basel II	Basel III
<i>Kapitálový polštář na RWA</i>	-	2,5 %
<i>Minimální požadavek regulatorního kapitálu proti RWA</i>	8,0 %	10,5 %
<i>Minimální poměr Tier 1 kapitálu k RWA</i>	2,0 %	4,5 %
<i>Minimální poměr celkového Tier 1 kapitálu k RWA</i>	4,0 %	6,0 %
<i>Anticyklický polštář</i>	-	0 – 2,5 %

Zdroj: BIS (2010), vlastní zpracování

V tabulce 8 je uvedeno srovnání dvou regulatorních přístupů Basel II a Basel III. Basel III je především kladen větší důraz na požadavky na kmenový Tier 1 kapitál, který je navýšen o 2,5 % a snížení požadavků na Tier 2 o 2 %. Důvodem je zdůraznění váhy vlastního kapitálu, který je nejvhodnější pro vyrovnání ztrát. Stále je však držena kapitálová přiměřenost ve výši 8 %, která je doplněna proticyklickým kapitálovým polštářem ve výši 2,5 % a bezpečnostním polštářem také ve výši 2,5 %. Výše kapitálových polštářů bude postupně do roku 2019 navyšována až do konečné výše, tedy do uvedených 2,5%. Banky by měly docílit celkové kapitálové přiměřenosti 13 % po započtení kapitálových polštářů.

⁶⁶ CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

4 VLIV IMPLEMENTACE BASEL III NA ČR

Cílem diplomové práce bylo vyhodnotit dopady na činnost a fungování českých bank a analyzovat vliv implementace nástrojů předpisů Basel III na hospodářské výsledky vybrané komerční banky. V této kapitole bude zpracován vývoj kapitálové přiměřenosti v rámci českého bankovního sektoru včetně souvisejících ukazatelů.

4.1 Bankovní systém v České republice

Bankovní systém ČR je konstruován jako modelově univerzální dvoustupňová soustava s významnou přítomností zahraničních institucí a silným specializovaným subsektorem stavebních spořitelen. Pokračuje zde budování finančních skupin, což je v souladu s procesy probíhajícími ve světě. Cílem těchto finančních skupin bank je poskytovat klientovi nejen tradiční bankovní služby z oblasti komerčního a investičního bankovníctví, ale také rozšíření nabídky o možnost investování prostřednictvím různých typů fondů, zprostředkování služeb vlastní pojišťovny, leasingové či poradenské firmy a také stavební spořitelny.⁶⁷

Český finanční sektor je obecně v příznivém vývoji. Zrychlený růst ekonomiky se odrazil v nárůstu aktiv bank a investičních fondů. Bankovní sektor posílil kapitálovou přiměřenost, likviditu a zlepšil kvalitu úvěrového portfolia. I přes pokračující pokles úrokových marží si nadále udržuje vysokou ziskovost. Také pojišťovací sektor si zachovává svoji příznivou kapitálovou vybavenost i ziskovost. Rychlý růst investičních fondů a penzijních fondů z nich činí nejdynamičtější část finančního sektoru. Vede však také ke zvyšování expozice vůči tržním rizikům a růstu investičních rizik domácností.⁶⁸

4.1.1 Česká národní banka (ČNB)

Česká národní banka (dále jen ČNB) zahájila svou činnost 1. 1. 1993 a vystupuje v roli standardní centrální banky v tržní ekonomice. Provádí měnovou politiku, zabezpečuje regulaci a dohled nad bankovním sektorem.

⁶⁷ REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J. et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7261-279-6.

⁶⁸ ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2015/2016* [online]. ČNB, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financi_stabilita/zpravy_fs/fs_2015-2016/fs_2015-2016_financi_sektor.pdf

Plní také řadu dalších funkcí spojených s institucemi ve dvoustupňových bankovních systémech. Například je jediným emitentem hotovostních peněz, spravuje devizové rezervy, je bankéřem bankovního systému a vystupuje ve funkci banky státu se zákazem jeho přímého úvěrování. Vrcholným rozhodovacím a řídicím orgánem je sedmičlenná bankovní rada v čele s guvernérem. Funkční období všech členů je šest let s možností jednoho dalšího období. Významným faktorem účinnosti měnové politiky je stupeň samostatnosti centrální banky a ČNB je v měnové oblasti vysoce samostatná, plně v souladu s požadavky Evropské unie. Z bilance ČNB lze získat orientační přehled o její činnosti v měnové oblasti. Nejvýznamnějšími položkami jsou devizové rezervy na aktivech, emitované vlastní cenné papíry a oběživo na pasivech. Centrální banka je tak ve vztahu k obchodním bankám v postavení dlužníka. Prostřednictvím prostých repo operací s vlastními cennými papíry stahuje přebytečnou likviditu bank.⁶⁹

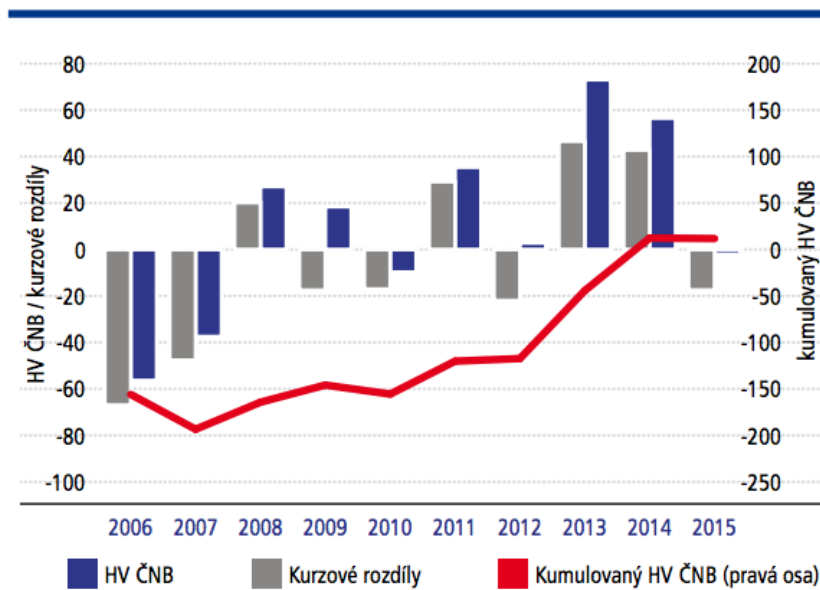
Výsledek hospodaření ČNB je vzhledem k extrémně vysokému podílu devizových rezerv na aktivech banky nejsilněji ovlivňován vývojem měnového kursu koruny. Zhodnocení koruny je pro ČNB ztrátové a znehodnocení je ziskové z toho důvodu, že devizová aktiva jsou nesrovnatelně vyšší než devizová pasiva. Vliv mají také náklady ČNB, jejichž významnou součástí jsou úroky hrazené bankám při prostých repo operacích. Konečný hospodářský výsledek tedy přesně nevypovídá o kvalitě hospodaření ČNB. V roce 2015 hospodařila ČNB se ztrátou ve výši 549 mil. Kč. Na dosaženém hospodářském výsledku se výraznou měrou podílely nerealizované kurzové ztráty, které banka zaúčtovala v důsledku pohybu měnových kurzů a z toho plynoucí změny korunové hodnoty cizoměnových aktiv a pasiv v držení ČNB. Výsledná kurzová ztráta svým rozsahem převýšila čisté výnosy ze správy devizových rezerv, které jsou důležitým zdrojem centrální banky na krytí nákladů vynaložených na měnově politické operace a provozní činnost banky.⁷⁰

Níže uvedený obrázek 5 představuje vývoj hospodářského výsledku České národní banky v letech 2006 – 2015.

⁶⁹ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví*. 3 aktualizované vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

⁷⁰ ČNB. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČNB, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zpráva_2015.pdf

Obrázek 5 Hospodářský výsledek ČNB v letech 2006 – 2015 v mld. Kč



Zdroj: ČNB, výroční zpráva 2015

4.2 Stabilita bankovního sektoru v ČR

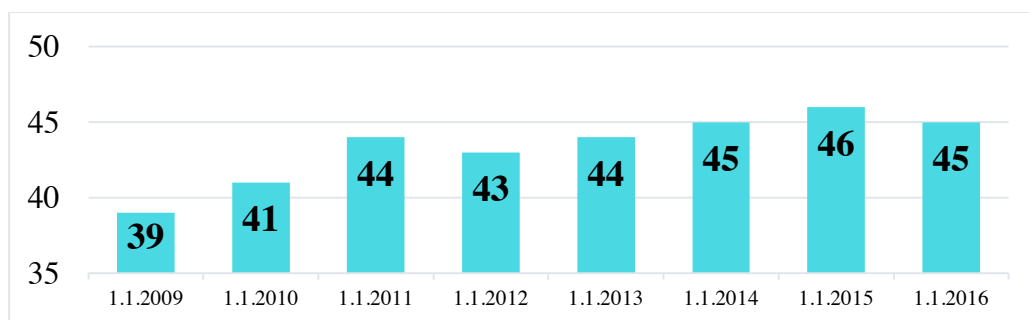
Bankovní sektor v ČR v roce 2015 vykazoval (podobně jako v letech předchozích) celkově stabilní výsledky. Ve větší míře přitom ke zlepšování hodnot některých ukazatelů přispívalo hospodářské oživení. To se projevilo jak v úvěrové aktivitě a v tendenci ke zvyšování kvality úvěrů v klíčových segmentech, tak i v nárůstu celkové ziskovosti sektoru. Kromě toho přetrvávalo působení dlouhodobých faktorů, které přispívaly k celkové stabilitě sektoru, a to již od doby tzv. světové finanční krize po roce 2008 a nestability v eurozóně. Mezi ně i nadále patří mimo jiné celkově vysoká a rostoucí míra kapitálové přiměřenosti sektoru jako celku, dlouhodobě nízká závislost na zdrojích financování z mezibankovního trhu a s tím související vysoký podíl krytí klientských úvěrů klientskými vklady, značný podíl retailových úvěrů zajištěných zástavním právem k nemovitostem a relativně nízký podíl klientských úvěrů poskytnutých v cizích měnách. Ukazatel kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru jako celku v růstu. Již dlouhodobě je přitom jeho hodnota významně nad základními regulatorními požadavky.⁷¹

⁷¹ MF. Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2015 [online]. Ministerstvo financí ČR, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2015_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu-v-roce-2015_v2.pdf

4.2.1 Hospodářské výsledky bankovního sektoru

Bankovní sektor České republiky je k 1. 1. 2016 tvořen 45 bankami a pobočkami zahraničních bank. Dlouhodobě je bankovní struktura ČR poměrně stabilizovaná viz graf 1.

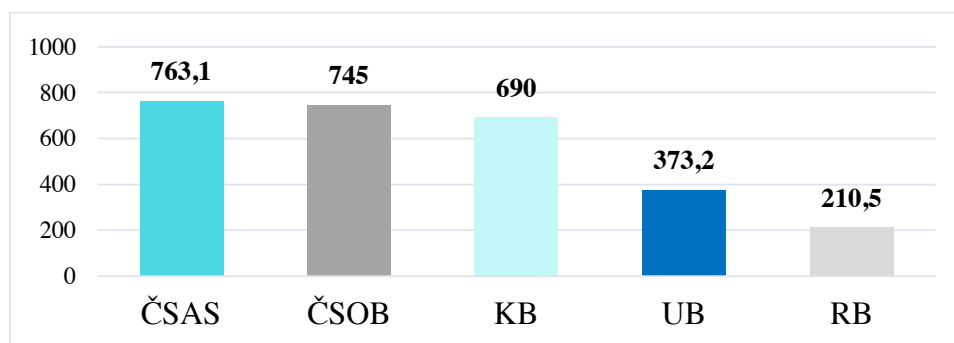
Graf 1 Vývoj počtu bank a poboček zahraničních bank v ČR v letech 2009 - 2016



Zdroj: ČNB (ARAD), vlastní zpracování

I přes vysoký počet různých bank působících v ČR je bankovníctví oligopolem, v němž dominuje 5 velkých bank. Mezi tyto banky patří Česká spořitelna, a. s., Československá obchodní banka, a. s., Komerční banka, a. s., UniCredit Bank Czech Republic, a.s. a Raiffeisenbank, a. s.

Graf 2 Postavení bank v závislosti na vkladech klientů (v mld. Kč)

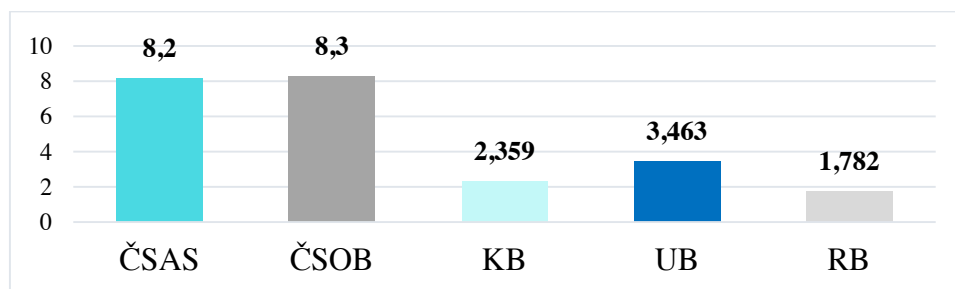


Zdroj: výroční zprávy jednotlivých bank, vlastní zpracování

Z grafu 2 lze vidět, že dominantní postavení v závislosti na celkovém objemu vkladů klientů má Česká spořitelna, a.s. a to ve výši 763,1 mld. Kč. Na druhém místě je ČSOB, a. s. s celkovou výší klientských vkladů 745 mld. Kč. Na třetím místě se umístila Komerční banka, a. s. s 690 mld. Kč. Čtvrtou příčku obsadila UniCredit Bank, a. s. s 373,2 mld. Kč. Na posledním pátém místě se s hodnotou 210,5 mld. Kč umístila Raiffeisenbank, a. s..

Uvedené hodnoty jsou vztaženy k první polovině roku 2016. Lze říci, že výsledky jsou závislé na počtu klientů jednotlivých bank. Téměř 5 milionů je klienty právě České spořitelny, a. s. , která se umístila v tomto hodnocení na prvním místě.

Graf 3 Postavení bank v závislosti na čistém zisku (v mld. Kč)



Zdroj: výroční zprávy jednotlivých bank, vlastní zpracování

V grafu 3 je pro srovnání s grafem 2 uvedeno postavení pěti dominantních bank v ČR v závislosti na dosaženém čistém zisku. Na prvním místě se umístila ČSOB, a. s. s čistým ziskem v první polovině roku 2016 8,3 mld. Kč. Na druhém místě je Česká spořitelna, a. s. s 8,2 mld. Kč. Na třetím místě je UniCredit Bank s výší čistého zisku 3,464 mld. Kč. Na čtvrté místo se propadla Komerční banka, a. s. s dosaženým čistým ziskem 2,359 mld. Kč. Poslední místo zaujímá v Raiffeisenbank, a. s. s 1, 782 mld. Kč čistého zisku.

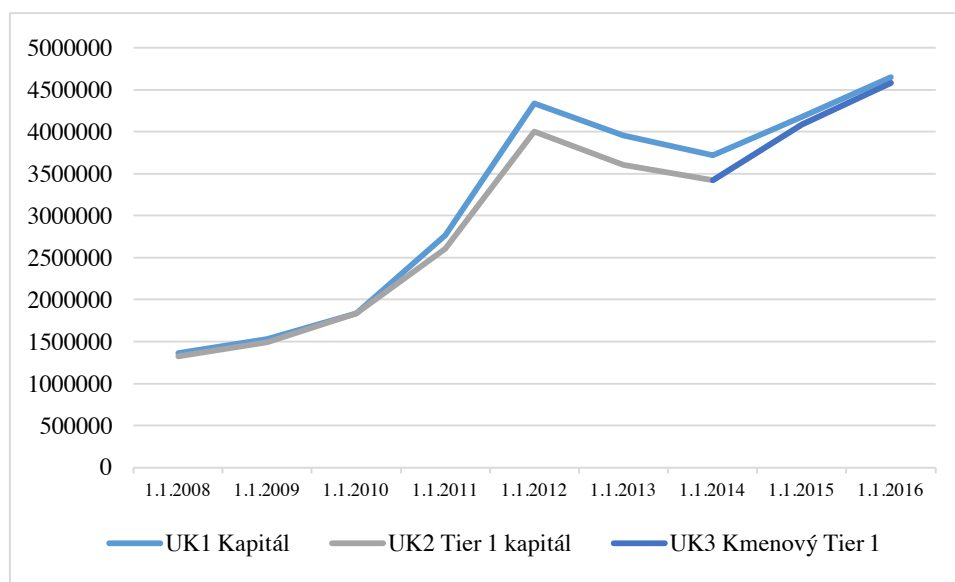
Za rok 2015 dosáhl hospodářský výsledek bankovního sektoru před zdaněním zisku 80,9 mld. Kč. To představuje růst o 6,3 oproti roku 2014 %. Bankovní sektor tak vykázal nejvyšší hodnotu zisku za sledované období. Úrokové výnosy sice meziročně klesly (o 5,0 % na 150,8 mld. Kč), tempo poklesu úrokových nákladů však bylo ještě vyšší (o 17,6 % na 39,9 mld. Kč). Pokračuje tak postupný proces, kdy se klesající úroveň měnově politických sazeb projevuje v úročení jak bankovních aktiv, tak i pasiv, tj. jak v úrokových výnosech, tak i nákladech. Naopak čisté výnosy z poplatků a provizí vykázaly pokles (o 4,8 %) na 34,3 mld. Kč. Jedná se tak o pokračování vývoje, který trvá již 5 let. Tempo poklesu však vzrostlo oproti stavu před rokem téměř na dvojnásobek. Na tomto vývoji se v roce 2015 podepsal jak růst nákladů v této oblasti, tak pokles výnosů (obojí přibližně o 3 %). Mírně negativně se na vývoji zisku projeví rovněž správní náklady, které meziročně mírně vzrostly na 70,8 mld. Kč (o 0,8 %). Negativně působil pokles zisků z kursových rozdílů a nárůst ztrát ze znehodnocení.

Naopak pozitivní vliv měl zejm. růst výnosů z dividend a také zvýšení zisků z finančních aktiv a závazků k obchodování a z odúčtování finančních aktiv a závazků nevykázaných v reálné hodnotě do zisku či ztráty.⁷²

4.2.2 Vývoj kapitálové přiměřenosti v ČR

Bankovní sektor je kapitálově dobře vybaven, k čemuž napomohl především jeho konzervativní obchodní model, dostatečná ziskovost bez nadměrného tlaku na hledání výnosnějších, avšak rizikovějších obchodních aktivit, a především přísnější regulace a celkový přístup České národní banky.

Graf 4 Vývoj struktury kapitálu v letech 2008 - 2016 (v tis. Kč)

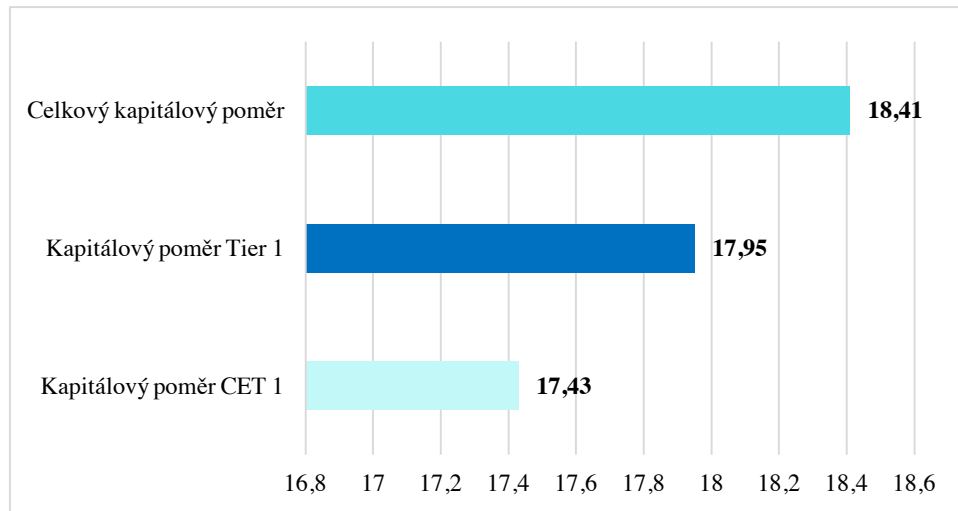


Zdroj: ČNB (ARAD), vlastní zpracování

Z grafu 4 lze vyčíst, že bankovní sektor je dobře kapitálově vybaven a jeho struktura dlouhodobě roste. V roce 2016 dosáhla velikost Tier 1 kapitálu 4 578 182 tis. Kč, kmenový kapitál Tier 1 činil 4 578 182 tis. Kč a kapitál 4 652 564 tis. Kč.

⁷² MF. Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2015 [online]. Ministerstvo financí ČR, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2015_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu-v-roce-2015_v2.pdf

Graf 5 Kapitálové poměry za rok 2015 (v %)



Zdroj: ČNB (ARAD), vlastní zpracování

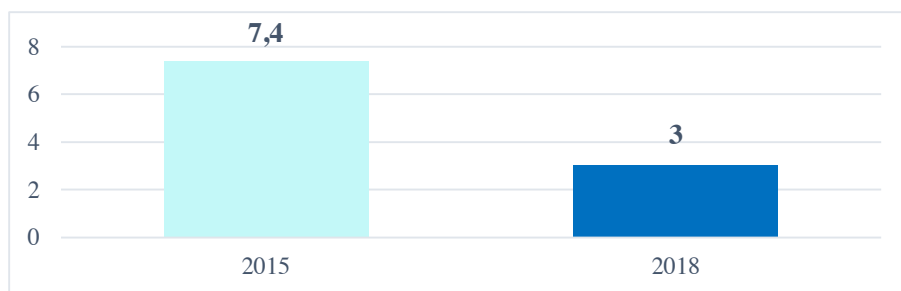
Z grafu 5 lze vidět, že většinu regulatorního kapitálu tvoří kvalitnější kapitál Tier 1, který v roce 2015 činil 17,95 %. Úroveň kmenového kapitálu CET 1 je taktéž velmi vysoká, činí 17,43 % a banky tak nemají problémy se splněním ani dodatečného kapitálového konzervačního polštáře. Celkový kapitálový poměr byl pro rok 2015 ve výši 18,41 %. Rostoucí kapitálové přiměřenosti je dosahováno jednak každoročním zvyšováním kapitálu, ale také trendem klesajících rizikových vah. Z těchto údajů je vidět, že bankovní sektor v ČR jako celek opětovně navýšil velikost kapitálového polštáře, který by mohl být využit na krytí případných neočekávaných ztrát v budoucnu. České banky splňují souhrnné kapitálové požadavky všech regulatorních opatření s dostatečnou rezervou.⁷³

Jelikož kapitálová přiměřenost CET1 českých bank dosahuje průměrně 17,43 %, nemají problém s plněním kapitálového konzervačního polštáře ve výši 7 %. Podle ČNB se Česká republika nyní nachází v rostoucí fázi ekonomického cyklu související s uvolňováním úvěrových standardů. Proto ČNB nastavila výši proticyklického polštáře na 0,5 %. Sazbu banky musí splňovat od 1. 1. 2017. Společně s tímto polštářem tedy požadavky na kapitál CET 1 dosahují výše 7, 5 % a banky tak nemají problém s jejich naplněním.

⁷³ ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015* [online]. Česká národní banka, 2015 [cit. 2016-03-24]. ISBN 978-80-87225-58-5. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf.

Ziskovost bankovního sektoru zůstává nadále vysoká. Zisk bankovního sektoru za rok 2015 činil 66,9 mld. Kč a meziročně vzrostl o 6,1 %. Zisk je rozhodujícím zdrojem kapitálu pro krytí kapitálových požadavků spojených s růstem úvěrových aktivit v dobách příznivého vývoje ekonomiky a prvotním zdrojem absorpce šoků případného nepříznivého vývoje.

Graf 6 Pákový poměr (v %)



Zdroj: vlastní vypracování

V grafu 6 je zobrazen agregátní pákový poměr z roku 2015 ve výši 7,4 % zjištěný probíhajícím monitoringem. Hodnota v roce 2018, od kdy mají banky pákový poměr používat, je 3 %. Z grafu je jasné, že hodnota již v roce 2015 výrazně převyšuje budoucí 3 % regulatorního minima. Český bankovní sektor by neměl mít se zavedením povinného minima pákového poměru vážnější problémy.

Český bankovní sektor je dlouhodobě likvidní s významným přebytkem klientských depozit nad poskytnutými klientskými úvěry. V roce 2015 tento ukazatel činil 128 %. Plnění nových požadavků na likviditu ČNB sleduje pomocí zátěžových testů, které prokázaly vysokou odolnost vůči likvidním šokům. Minimální požadovanou úroveň ukazatele LCR 60 % musí banky v ČR splňovat od 1. 10. 2015. Jeho monitorování probíhá od roku 2011. Ke konci roku 2014 dosahovala agregátní hodnota 192% což potvrzuje vysokou odolnost českého sektoru proti likvidním šokům. Minimální ukazatel pro NSFR prozatím není stanoven, ani jeho přesný způsob výpočtu a ČNB jeho vývoj nesleduje. Podle odhadů se stabilní financování českých bank pohybuje kolem 110 % a tak lze předpokládat že ani s plněním tohoto ukazatele nebudou mít banky do budoucna problém.⁷⁴

⁷⁴ ČNB. Zpráva o finanční stabilitě 2010/2011 [online]. Česká národní banka, 2011 [cit. 10. 4. 2016]. ISBN 978-80-87225-33-2. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2010-2011/fs_2010-2011_financi_sektor.pdf.

Tabulka 9 Plnění požadavků CRD IV/CRR českými bankami (v %)

	2019	ČR 2015
<i>CET 1 Kapitál</i>	4,50	17,43
<i>CET 1 + konzervační polštář</i>	7,00	17,43
<i>CET 1 bez konzervačního a proticyklického polštáře</i>	-	17,43
<i>Tier 1 kapitál</i>	6,00	17,95
<i>Celkový kapitál</i>	8,00	18,41
<i>Celkový kapitál + konzervační polštář</i>	10,5	18,41
<i>Pákový poměr</i>	3	7,40
<i>LCR</i>	100	192,00
<i>NSFR</i>	100	110,0

Zdroj: ČNB ARAD, vlastní zpracování

Tabulka 9 udává přehled o plnění požadavků na kapitálovou přiměřenost českými bankami. Jak je vidět, ukazatele již v roce 2015 několásobně překračují stanovené minimální výše pro rok 2019, kdy má dojít k úplné implementaci. Jak již bylo několik v této práci zmíněno, Česká republika nemá problémy se zaváděním a dodržováním požadavků na kapitálovou přiměřenost.

5 FINANČNÍ ANALÝZA ČESKÉ SPOŘITELNY, A. S.

Finanční analýza (FA) patří k nejdůležitějším nástrojům řízení bank, jejímž hlavním cílem je posouzení celkového finančního zdraví na základě údajů z minulého období. Jednotlivé ukazatele umožňují vyhodnocení hospodářské situace banky, zjištění silných a slabých stran, nebo také dokážou odhalit možné problémy v budoucnosti.⁷⁵

Pro naplnění cíle práce byla, jakožto subjekt podléhající analýze zvolena Česká spořitelna, a. s. V této části práce bude provedena analýza dosavadního finančního vývoje banky k minulosti, tzv. trendová analýza. Analýza bude zahrnovat strukturu a vývoj bankovních aktiv a pasiv, strukturu a vývoj zisku na základě analýzy příslušných účetních výkazů, rentabilitu, likviditu a kapitálovou přiměřenost banky v závislosti na implementaci regulatorního opatření Basel III.

5.1 Erste Group Bank AG

Ještě před samotnou analýzou České spořitelny, a. s. bude ve stručnosti představena obchodní banka Erste Group Bank AG, která je vedoucím poskytovatelem finančních služeb ve střední Evropě a jejíž členem je od roku 2000 i Česká spořitelna, a. s.

5.1.1 Profil společnosti a klíčové ukazatele

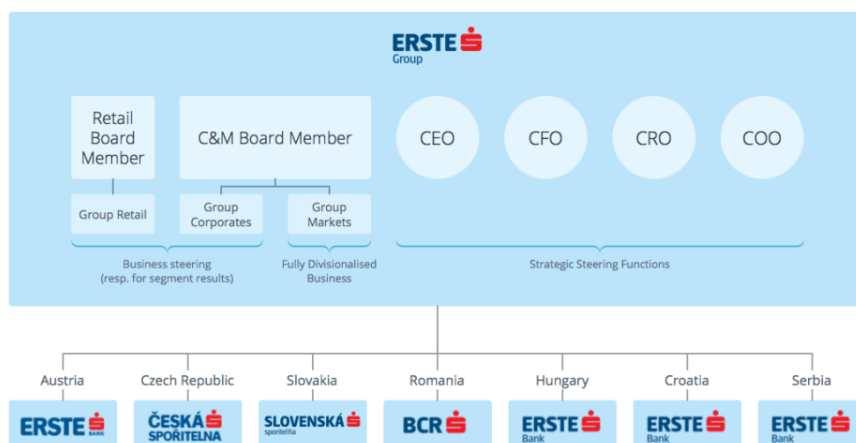
Historie Erste Group (EG) sahá až do 19. století, konkrétně do roku 1819 kdy byla tato banka založena jako první rakouská spořitelna. Následovalo několik desítek let vývoje a z této společnosti se od roku 1997 vyvinul jeden z největších poskytovatelů finančních služeb ve východní části Evropské unie. Zároveň se EG stala vedoucí retailovou bankou ve střední Evropě. Přes 47 000 zaměstnanců poskytuje služby více než 17 milionům klientů ve 2 800 pobočkách v 7 zemích. Erste Group a její partneři mají silnou tržní pozici v nabídce produktů drobného bankovníctví, ve financování nemovitostí, v obchodě s privátními klienty a ve službách pro malé a střední podniky.⁷⁶

⁷⁵ RŮČKOVÁ, Petra. Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi. 5. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015. ISBN 978-80-247-9930-8.

⁷⁶ ČSAS. *Profil Erste Group* [online]. ČSAS © 2017 [cit. 2017-20-01]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/profil-erste-group-d00014564>

Erste Group nabízí svým investorům přístup k jednomu z nejvíce se rozvíjejících regionů s nízkým rizikem, a to díky kvalitnímu, silnému managementu a stabilnímu rakouskému domácímu trhu. Od 1. října 2002 začala Erste Bank obchodovat své akcie na BCPP, které se tak staly prvními zahraničními akciemi, které se na BCPP obchodují.

Obrázek 6 Struktura Erste Group



Zdroj: Erste Group

Na obrázku 6 je zobrazena struktura Erste Group. Jejími členy je 7 zemí Evropy, a to: Rakousko, Česká republika, Slovensko, Rumunsko, Maďarsko, Chorvatsko a Srbsko.⁷⁷

Tabulka 10 Klíčové ukazatele Erste Group Bank za období 2012 – 2016

Key figures	2012	2013	2014	2015	2016
Total assets EUR m	213,824	200,054	196,287	199,743	208,227
Net profit after minorities EUR m	483.5	0.9	1,386.6	968.2	1,264.7
Cash return on equity	7,6 %	3,0 %	5,3 %	9,3 %	10,8 %
Cost-Income Ratio	52,0 %	55,7 %	55,1 %	57,1 %	60,2 %
Number of employees	49,381	45,670	46,067	46,467	47,034
Number of branches	3,063	2,833	2,792	2,735	2,648

Zdroj: Erste Group, vlastní zpracování

V tabulce 10 jsou uvedeny vybrané klíčové ukazatele jako je výše celkových aktiv v eurech, čistý zisk, počet zaměstnanců apod.

⁷⁷ ERSTEGROUP. About us [online]. Erste Group Bank AG © 2017 [cit. 2017-20-01]. Dostupné z: <https://www.erstegroup.com/en/about-us>

5.2 Česká spořitelna, a. s.

Česká spořitelna, a.s. (ČS) patří k největším bankám na českém trhu a poskytuje služby pro téměř 5 milionů klientů. Kořeny České spořitelny sahají až do roku 1825, kdy zahájila činnost Spořitelna česká, nejstarší právní předchůdce České spořitelny. Na tradici českého a později československého spořitelnictví navázala v roce 1992 Česká spořitelna jako akciová společnost. Od roku 2000 je Česká spořitelna členem Erste Group. Má 11 finančních dceřiných společností a je číslem jedna dle hypoték, spotřebitelských úvěrů, vkladů a v počtu poboček a bankomatů. Česká spořitelna se začala připravovat na implementaci Basel II již v roce 2004, stejného roku získala jako jedna z prvních bank povolení použít interní metodu pro měření tržního rizika. Tato banka byla dokonce jednou z prvních bank v Evropě, kterým bylo uznáno, že její procesy, systémy a metodiky jsou na Basel II připraveny a na pravidla Basel II přešla již od 1.7. 2007.

ČS je moderní bankou orientovanou především na malé a střední firmy. Nezastupitelnou roli hraje také ve financování velkých korporací a v poskytování služeb v oblasti finančních trhů. Finanční skupina České spořitelny je počtem okolo milionu klientů největší bankou na trhu. Česká spořitelna disponuje sítí 651 poboček a provozuje více než 1509 bankomatů. Na českém kapitálovém trhu patří Česká spořitelna mezi významné obchodníky s cennými papíry. Spolu s 11 dceřinými společnostmi nabízí komplexní finanční servis všem skupinám klientů stavební spoření, penzijní připojištění, životní i neživotní pojištění, leasing, factoring, realitní služby či on-line investování. ČS je transparentní a otevřenou společností. Dlouhodobě veřejnost informuje o aktuálním dění v bance i v dceřiných společnostech včetně finančních výsledků a proto ČS patří mezi informačně nejvstřícnější společnosti. Vizí ČS je *„Česká spořitelna je Bankou první volby pro všechny skupiny klientů. Díky prvotřídním výkonům našich zaměstnanců poskytujeme špičkové poradenství, podporu a služby našim klientům. Díky špičkovému poradenství, podpoře a službám našim klientům, zajišťujeme nadprůměrné výnosy našim akcionářům. Díky nadprůměrným výnosům našim akcionářům vytváříme podnětné a hodnotné pracovní podmínky pro naše zaměstnance. Díky nadprůměrným výnosům našim akcionářům pomáháme v rozvoji společnosti, v níž působíme.“*⁷⁸

⁷⁸ BLAŽKOVÁ, Adriana. *Kapitálová přiměřenost bank*. Praha : Bankovní institut vysoká škola. Univerzita Tomáše Bati. Ústav financí a ekonomie, 2014. 108 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Pavlína Mazancová.

Tabulka 11 Základní fakta o České spořitelně k 31.12. 2016

<i>Vybrané ukazatele</i>	<i>Hodnoty</i>
<i>Aktiva celkem</i>	1 066,562 mld. Kč
<i>Počet klientů České spořitelny</i>	4,7 mil.
<i>Počet aktivních klientů přímého bankovníctví SERVIS 24 a BUSINESS 24</i>	1,72 mil.
<i>Počet poboček</i>	561
<i>Průměrný počet zaměstnanců Finanční skupiny České spořitelny</i>	10 299
<i>Počet karet</i>	2,98 mil.
<i>Počet bankomatů a platbomatů</i>	1 642

Zdroj: ČSAS, vlastní zpracování

V tabulce 11 jsou uvedena základní fakta o České spořitelně za rok 2016. Aktiva celkem tvořila 1 066,562 mld. Kč. Počet klientů byl ve výši 4,7 mil. osob. Počet poboček v roce 2016 činil 561 napříč celou Českou republikou, atd.

Tabulka 12 Aktuální akcionářská struktura ČS

<i>Akcionář</i>	<i>Podíl na základním kapitálu (v %)</i>	<i>Podíl na hlasovacích právech (v %)</i>
<i>Erste Group</i>	98,97	99,52
<i>Samosprávy</i>	0,59	0
<i>Ostatní</i>	0,44	0,48

Zdroj: ČSAS, vlastní zpracování

V tabulce 12 je uvedena aktuální akcionářská struktura na České spořitelně, a. s. V roce 2016 bylo 99 % podílů ve vlastnictví Erste Group Bank a zbylé 1 % bylo rozděleno do samosprávy ČS a ostatních subjektů.

Tabulka 13 Aktuální rating ČS

<i>Ratingová agentura</i>	<i>Dlouhodobý</i>	<i>Krátkodobý</i>
<i>Fitch</i>	A-	F2
<i>Moody's</i>	A2	P-1
<i>Standard & Poor's</i>	A	A-1

Zdroj: ČSAS, vlastní zpracování

V tabulce 13 je uveden aktuální rating České spořitelny k 31. 12. 2016.⁷⁹

⁷⁹ ČSAS. *Profil České spořitelny* [online]. ČSAS © 2017 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/onas/profil-ceske-sporitelny-d00014413>

Banka je instituce se specifickými znaky, které se musí v rámci analýzy zohlednit. Přijímání vkladů, poskytování úvěrů či zabezpečování platebního styku odlišuje banky formou tvorby zisku, který je tvořen převážně čistými úrokovými výnosy a výnosy z poplatků a provizí. Základní produktem jsou peníze, které významně ovlivňují strukturu účetních výkazů. Mezi základní rozdíly mezi bankami a podnikatelskými subjekty z jiných odvětví patří např. vysoký podíl cizích zdrojů, relativně malý podíl hmotného majetku, dlouhodobější aktiva a krátkodobější pasiva. Finanční analýza musí být provedena tak, aby respektovala specifické rysy odvětví a za použití specifických ukazatelů jako je kapitálová přiměřenost či analýza kvality úvěrového portfolia při hodnocení finančních aktiv. Pro bankovní bilanci je dále typické členění aktiv od nejvíce likvidních položek k těm nejméně likvidním.⁸⁰

Pro finanční analýzu vybraných ukazatelů byl autorkou práce zvolen časový horizont od roku 2011 až do roku 2015. Rok 2016 nemůže být použit, neboť zatím nejsou k dispozici souhrnné informace za tento rok a kvůli změnám v účetním výkaznictví platným od 1. 1. 2016, by tato analýza byla metodicky chybná. Základním zdrojem informací a dat budou sloužit výroční zprávy České spořitelny v jednotlivých letech, především pak výroční zpráva za rok 2015. Součástí výroční zprávy jsou konsolidované i nekonsolidované účetní závěrky sestavené v souladu s Mezinárodními standardy pro účetní výkaznictví (IFRS), avšak pro analýzu budou použity údaje z konsolidované účetní závěrky. Následující kapitoly jsou věnované konsolidovaným hospodářským výsledkům, výkazům o finanční pozici, řízení kapitálu, kapitálové přiměřenosti a kapitálových požadavků.

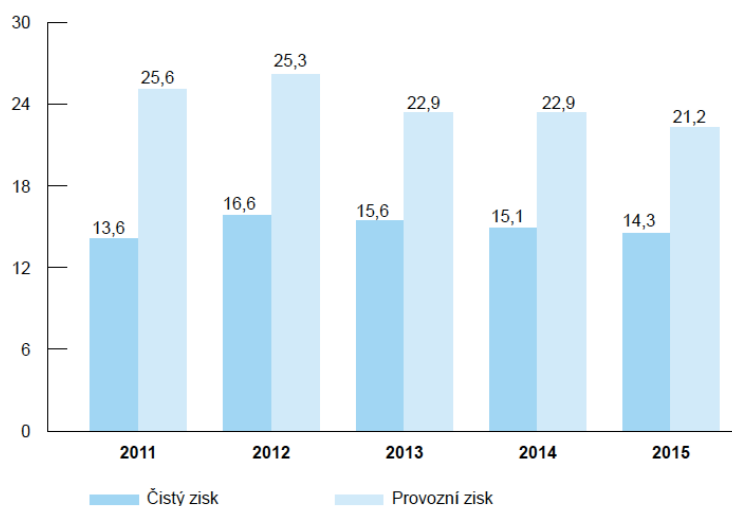
5.3 Konsolidované hospodářské výsledky za rok 2015

Česká spořitelna vstoupila v roce 2015 do zajímavé fáze své historie. V tomto roce totiž oslavila 190 narozeniny; již po šesté zvítězila jako Banka roku; po dvanácté v řadě získala ocenění od široké veřejnosti jako nejdůvěryhodnější banka roku a v neposlední řadě představila v pilotním provozu budoucnost bankovního poradenství, službu „Moje zdravé finance“. Rok 2015 byl pro Českou spořitelnu velmi úspěšným.

⁸⁰ HEGENBART, Roman. *Analýza vybrané banky v kontextu bankovního sektoru ČR*. Praha: Vysoká škola ekonomická. Fakulta financí a účetnictví. Katedra bankovníctví a pojišťovnictví, 2012. 89 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Stanislava Půlpánová, Ph.D.

V náročném ekonomickém prostředí nízkých úrokových sazeb potvrdila ČS svoji finanční sílu, když k 31. 12. 2015 vykázala čistý konsolidovaný zisk po menšinových podílech ve výši 14,3 mld. Kč. V porovnání s rokem 2014, kdy čistý zisk činil 15,1 mld. Kč došlo ke snížení HV o 5 % viz obrázek 7.

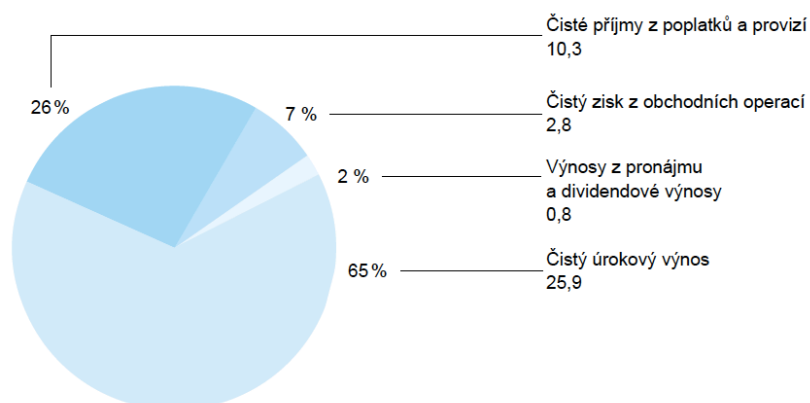
Obrázek 7 Čistý a provozní zisk (mld. Kč)



Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

Ukazatel návratnosti vlastního kapitálu se snížil na 13,0 %, a to vlivem nárůstu vlastního kapitálu a sníženého zisku. Ukazatel výnosnosti aktiv se vzhledem k nárůstu bilanční sumy a poklesu zisku snížil na 1,5 %. Hrubý zisk se meziročně snížil o 4 % na 17,9 mld. Kč.⁸¹

Obrázek 8 Struktura provozních výnosů (mld. Kč)

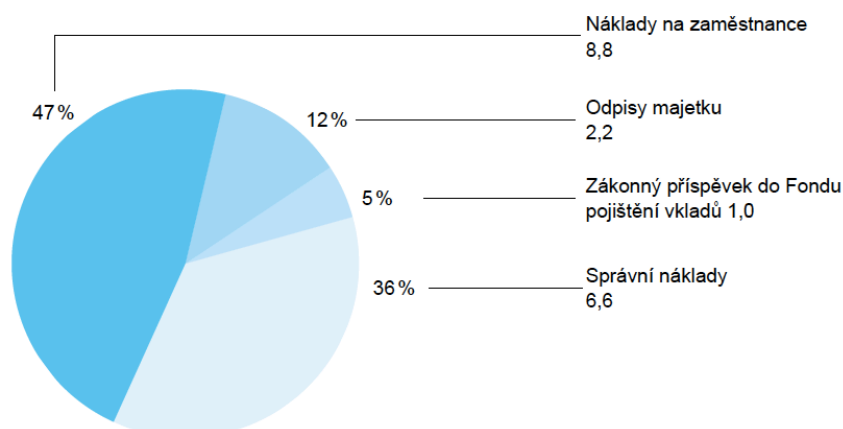


Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

⁸¹ ČSAS. Výroční zpráva 2015 [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Celkové provozní výnosy se snížily o 3 % na 39,7 mld. Kč viz obrázek 8. Provozní náklady se skládají z nákladů na zaměstnance, ostatních správních nákladů a odpisů. Mírný růst těchto nákladů o 2 % na 18,6 mld. Kč odráží investice do vývoje nových digitálních aplikací a projekty zaměřené na plnění regulačních požadavků.

Obrázek 9 Struktura provozních nákladů (mld. Kč)



Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

Provozní zisk jako rozdíl provozních výnosů a nákladů se v meziročním srovnání snížil o 8 % a dosáhl výše 21,2 mld. Kč. Největší téměř dvoutřetinový podíl na provozních výnosech má čistý úrokový výnos a téměř 80 % úrokových výnosů je generováno úvěrovými obchody.

Příznivá ekonomická situace domácností a firem v České republice se promítla do silného růstu úvěrů. Čistý objem klientských úvěrů se v meziročním srovnání zvýšil o 6,5 %. Avšak ani rostoucí objem úvěrů nedokázal eliminovat vliv historicky nízkých úrokových sazeb. Česká spořitelna dosáhla opět výborných výsledků z obchodních operací. Čistý zisk z obchodních operací a aktiv oceňovaných reálnou hodnotou meziročně výrazně vzrostl o 23 % na 2,8 mld. Kč. Po kontinuálním poklesu šest let v řadě zaznamenaly provozní náklady za rok 2015 zvýšení o 2 % na 18,6 mld. Kč. Náklady na zaměstnance, které představují téměř polovinu provozních nákladů, v meziročním porovnání vzrostly o 2 % na 8,8 mld. Kč.⁸²

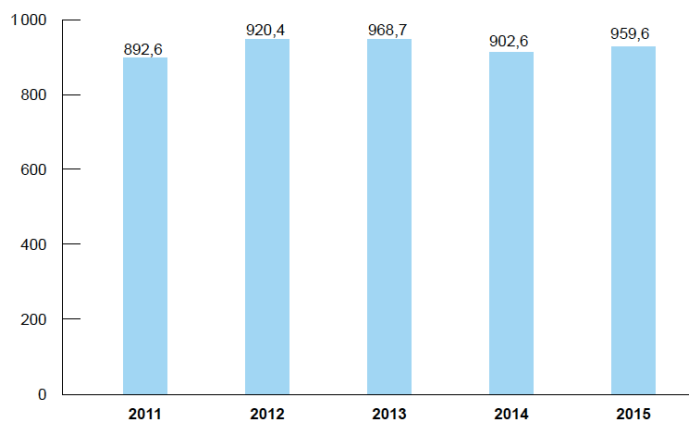
⁸² ČSAS. Výroční zpráva 2015 [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Saldo tvorby opravných položek na rozvahová úvěrová rizika dosáhlo úrovně 2,6 mld. Kč, což odpovídá meziročnímu zlepšení o 29 %. A to díky růstu české ekonomiky, nadále se zlepšující kvalitě úvěrového portfolia a několika úspěšným restrukturalizacím pohledávek v korporátní oblasti. Po implementaci nové definice rizikových úvěrů dle EBA představuje podíl krytí rizikových úvěrů opravnými položkami komfortní úroveň 73 %, celkové krytí rizikových úvěrů včetně zajištění činí 105 %.

5.4 Výkaz o finanční pozici

Konsolidovaná bilanční suma dosáhla k 31. prosinci 2015 výše 959,6 mld. Kč, což představuje v meziročním srovnání nárůst o 6 %. V meziročním srovnání došlo ke změně struktury aktiv, zvýšil se objem poskytnutých úvěrů klientům, pokladní hotovosti a hotovosti u centrálních bank a aktiv držených do splatnosti. Snížil se objem ostatních portfolií finančních aktiv. Na pasivní straně bilance se zvýšily klientské vklady, vklady bank a objem vlastního kapitálu. Snížila se velikost finančních závazků v reálné hodnotě.⁸³

Obrázek 10 Bilanční suma (mld. Kč)



Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

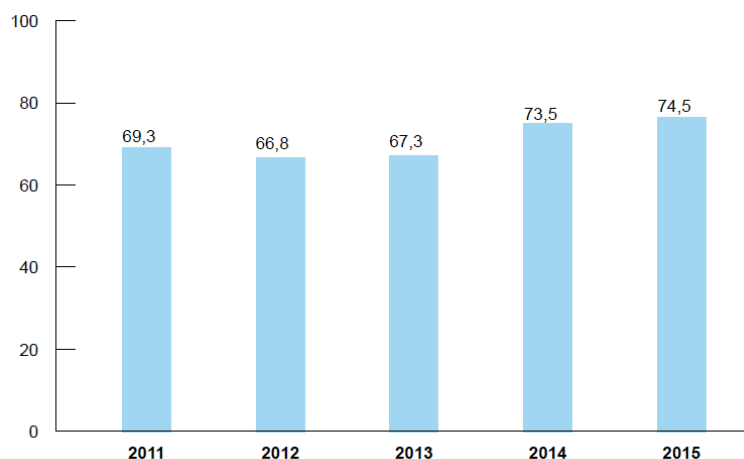
5.4.1 Aktiva

Nejvýznamnější položkou aktivních obchodů, která generuje největší část provozních výnosů, jsou klientské úvěrové obchody. Celkový čistý objem úvěrů a jiných pohledávek za klienty se za rok 2015 zvýšil o 6 % na 532,5 mld. Kč.

⁸³ ČSAS. Výroční zpráva 2015 [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Ke zvýšení došlo především zásluhou nárůstu hypotečních úvěrů, úvěrů velkým korporacím a díky úvěrům na financování komerčních nemovitostí. Podíl čistých klientských úvěrů v poměru ke klientským vkladům se zvýšil na 74,6 % z 73,5 %. Na všech aktivních obchodech se čisté klientské úvěry podílejí 55 %.

Obrázek 11 Podíl čistých klientských úvěrů ke klientským vkladům (%)



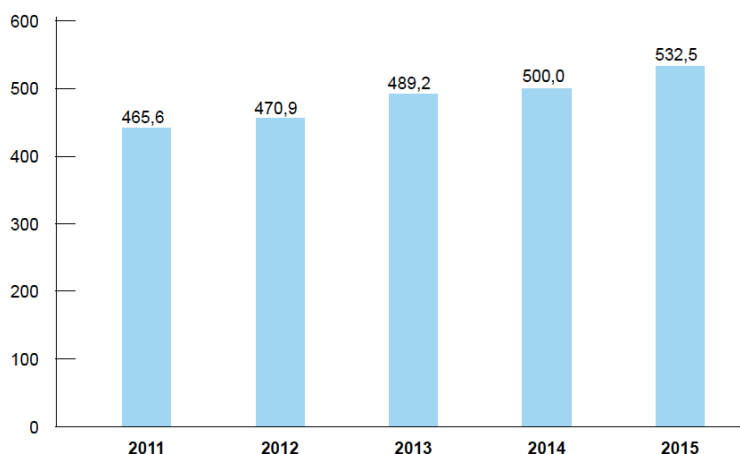
Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

Objem čistých úvěrů poskytnutých domácnostem dosáhl výše 303,5 mld. Kč, což znamená, že ve srovnání s předchozím obdobím činil jejich celkový nárůst 6 %, tj. 17,8 mld. Kč. Pokračují úspěšné roky v poskytování hypotečních úvěrů. Nejnižší úrokové sazby v historii, rostoucí reálné mzdy a zejména aktivní úvěrová politika ČS vyústily v nárůst hrubého portfolia hypotečních úvěrů domácnostem o 12 % na 186,8 mld. Kč. V absolutním vyjádření se portfolio zvýšilo o 19,7 mld. Kč.

Poptávka po spotřebitelských úvěrech se zvolna zvyšuje a objem hotovostních spotřebitelských úvěrů dosáhl bodu zvratu a v meziročním srovnání se dokonce lehce zvýšil. Přesto se celkový hrubý objem spotřebitelských úvěrů v bilanci banky včetně kontokorentů a kreditních karet v meziročním porovnání snížil o 4 % na 63,8 mld. Kč. Nízké úrokové sazby hypotečních úvěrů se promítají do nižšího zájmu o úvěry ze stavebního spoření, které se v porovnání s rokem 2014 lehce snížily o 1 % na 34,8 mld. Kč (čistá hodnota).⁸⁴

⁸⁴ ČSAS. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Obrázek 12 Čisté úvěry a jiné pohledávky za klienty celkem (mld. Kč)



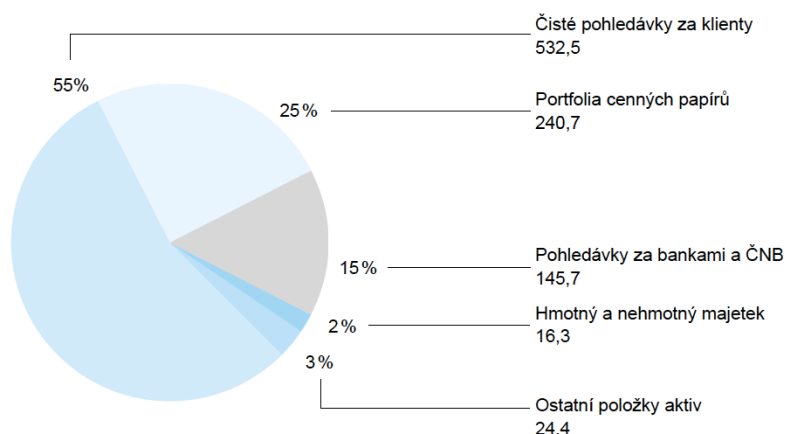
Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

Čisté konsolidované úvěry firmám a korporátním klientům zaznamenaly v porovnání s rokem 2014 solidní nárůst o 8 % na 209,1 mld. Kč. Na zvýšení se nejvíce podílely úvěry poskytnuté velkým korporátním klientům a úvěry na financování komerčních nemovitostí. Celková čistá hodnota úvěrů poskytnutých vládním institucím a komunálním klientům se v meziročním porovnání zvýšila o 5 % na úroveň 20,4 mld. Kč. Kvalita úvěrového portfolia se v roce 2015 opět znatelně zlepšila. Podíl rizikových úvěrů na celkových klientských úvěrech se meziročně snížil ze 4,4 % na 4,1 %. Přičemž hodnota za rok 2015 je již ovlivněna uplatněním nové definice rizikových úvěrů podle EBA. Bez tohoto vlivu by podíl rizikových úvěrů klesl až na 3,5 %. Položka pokladní hotovost a hotovost u CBÍ vzrostla za rok 2015 na dvojnásobek na 111,0 mld. Kč. Důvodem je umístění přebytečné likvidity u ČNB v podobě jednodenních termínovaných vkladů. Úvěry a jiné pohledávky za bankami se v meziročním porovnání snížily o 10 % a dosáhly tak objemu 34,7 mld. Kč.

Celkový objem portfolií finančních aktiv oceňovaných reálnou hodnotou, realizovatelných cenných papírů a cenných papírů držených do splatnosti se v porovnání s rokem 2014 snížil o 6 % na 240,7 mld. Kč. Poklesl zejména objem realizovatelných cenných papírů v souvislosti s prodejem vládních dluhopisů. Pouze portfolio finančních aktiv držených do splatnosti se zvýšilo. Zastoupení dluhopisů v portfoliích výše zmíněných finančních aktiv představuje plných 99 %. Česká spořitelna preferuje nákup dluhopisů emitovaných státními institucemi, jejich celkový podíl představuje 89 %. Dluhopisy emitované finančními institucemi tvoří 8 %.

Zastoupení akcií a podílových listů představuje 1 %, což znamená 2,8 mld. Kč. Za účelem dosažení stabilního čistého úrokového výnosu tvoří dluhopisy v portfoliu drženém do splatnosti dvě třetiny celého portfolia finančních aktiv. Objem investic do nemovitostí se v souvislosti s jejich postupným odprodejem záměrně snižuje, v porovnání s rokem 2014 poklesl o 33 % a dosáhl hodnoty 4,9 mld. Kč. Cílem investic do nemovitostí je dosažení příjmu z nájemného. Česká spořitelna je také investorem v realitních investičních fondech určených institucionálním investorům, zaměřených na český a slovenský trh, které působí v rámci finanční skupiny. Celkový objem hmotného a nehmotného majetku se proti předchozímu období snížil o 4 % na 16,3 mld. Kč, z čehož 67 % tvoří pozemky a stavby. Hodnota nehmotného majetku se zvýšila o 10 % na 4,0 mld. Kč zejména v oblasti softwaru v souvislosti s vývojem nových digitálních aplikací. Hodnota hmotného majetku poklesla o 8 % na 12,3 mld. Kč. Celkový podíl hmotného a nehmotného majetku na aktivech představuje necelá 2 %.⁸⁵

Obrázek 13 Struktura aktiv (mld. Kč)



Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

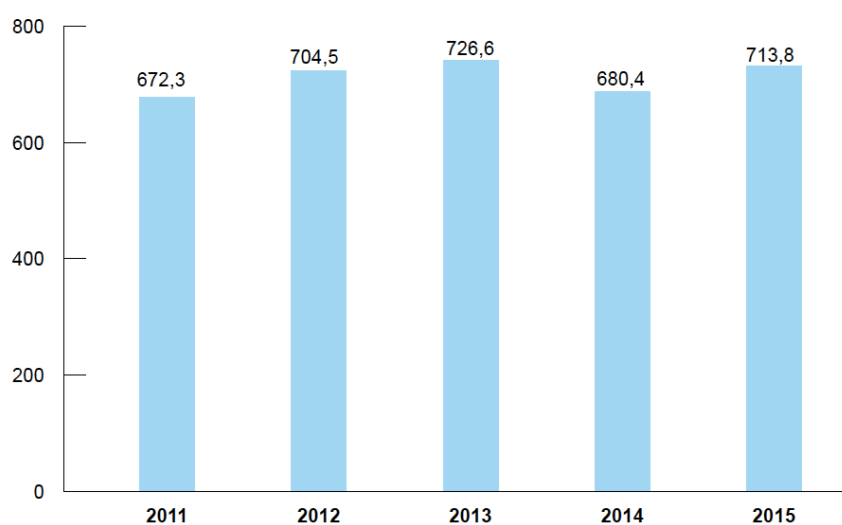
5.4.2 Pasiva

Tradičně nejvýznamnějším zdrojem finančních prostředků České spořitelny pro aktivní bankovní obchody jsou klientské (primární) vklady, které tvoří 74 % všech pasiv. To činí Českou spořitelnu do značné míry nezávislou na mezibankovních zdrojích. Vklady klientů včetně vkladů v reálné hodnotě dosáhly objemu 713,8 mld. Kč, což znamená, že v průběhu roku 2015 se jejich objem zvýšil o 5 %, v absolutní částce to představuje 33,4 mld. Kč.

⁸⁵ ČSAS. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Vysoký objem vkladů klientů rovněž přispívá k silné likvidní pozici České spořitelny. Dlouhodobý růst objemu vkladů občanů potvrzuje jejich stabilní důvěru v Českou spořitelnu. Vklady domácností vzrostly o 3 % a celkově dosáhly výše 531,6 mld. Kč. Vzhledem k nízkým úrokovým sazbám výrazně převažují vklady na požádání, které představují téměř 80 %. Zvyšují se vklady na Osobních účtech a Osobních kontech. Stále populární je rovněž spoření ČS. V rámci termínovaných vkladů převažuje stavební spoření a vkladní knížky s výpovědní lhůtou. Vklady stavebního spoření za poslední rok klesly důsledkem ukončování smluv stavebního spoření po skončení jejich šestiletého cyklu. Depozita korporátních klientů zaznamenala během roku 2015 znatelný nárůst o 15 % na 131,7 mld. Kč, prakticky výhradně na běžných účtech, což znamená, že korporátní klienti zde ukládají přebytečnou likviditu. Závazky vůči veřejnému sektoru se vyvíjeli stabilně a zůstaly na úrovni 50,6 mld. Kč, z toho 5,9 mld. Kč představují přijaté úvěry v rámci repo operací. Z celkového objemu klientských vkladů se podíl cizoměnových depozit zvýšil na 7 %, preferovanou měnou je zejména euro a v menší míře pak americký dolar.⁸⁶

Obrázek 14 Vklady klientů (mld. Kč)



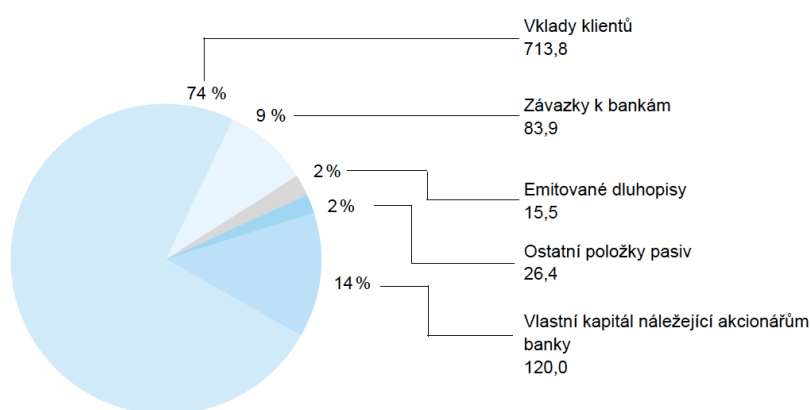
Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

Suma vkladů bank v naběhlé hodnotě tvořená přijatými úvěry, termínovanými vklady a zůstatky na běžných účtech se v meziročním srovnání výrazně zvýšila o 54 % a ke konci roku 2015 činila 83,9 mld. Kč.

⁸⁶ ČSAS. Výroční zpráva 2015 [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Na zvýšení mezibankovních závazků měl nejvýznamnější vliv krátkodobé a jednodenní termínované vklady a nárůst přijatých úvěrů v rámci repo operací. Ty na konci roku 2015 představují 13,0 mld. Kč. Celkový objem emitovaných dluhových cenných papírů se v porovnání s rokem 2014 snížil takřka o jednu třetinu na 15,5 mld. Kč. Pokles byl způsoben postupným završením splatnosti řady emisí hypotečních zástavních listů, dluhopisů v reálné hodnotě a podřízeného dluhu. U emise podřízeného dluhu využila Česká spořitelna opční právo na předčasné splacení po pěti letech. Vlastní kapitál, který náleží akcionářům banky, zahrnující upsaný základní kapitál, kapitálové fondy, rezervní fond, oceňovací rozdíly ze zajištění peněžních toků a z realizovatelných finančních aktiv, kurzové rozdíly a nerozdělený zisk, dosáhl úrovně 120,0 mld. Kč. V porovnání s předchozím obdobím vzrostl o 11 %. Objem vlastního kapitálu se zvýšil díky nárůstu nerozděleného zisku a emisi hybridního kapitálu AT1 v objemu 300 mil. eur. Česká republika přistoupila k emisi hybridního kapitálu z důvodu optimalizace kapitálové struktury a stabilizace dlouhodobého eurového financování. Vlastní kapitál náležející akcionářům banky představuje 13 % všech zdrojů. Kapitálová přiměřenost Tier 1+2 za regulatorní (CRR) konsolidovaný celek České spořitelny dosáhla k 31. prosinci 2015 úrovně 21,3 %. Za rok 2014 činil tento údaj 18,5 %. Celkový objem kapitálu pro výpočet kapitálové přiměřenosti dosahoval 99,9 mld. Kč a celková expozice vůči riziku 468,3 mld. Kč. Za rok 2014 tyto hodnoty byly 84,4 mld. Kč a 456,7 mld. Kč.⁸⁷

Obrázek 15 Struktura pasiv (mld. Kč)



Zdroj: Výroční zpráva ČS, 2015

⁸⁷ ČSAS. Výroční zpráva 2015 [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

5.5 Řízení kapitálu a kapitálová přiměřenost

Česká spořitelna v oblasti systému vnitřně stanoveného kapitálu (ICAAP) vychází z metodologie skupiny Erste Group Bank, která je průběžně aktualizována, aby odrážela aktuální trendy, uznávané standardy a regulatorní požadavky. Přístup České spořitelny dále zohledňuje lokální odlišnosti způsobené lokálními regulatorními požadavky nebo jinými specifiky, což vede k mírným odchylkám od skupinového přístupu na lokální úrovni.

V rámci ICAAP jsou všechny významné typy rizik kvantifikovány a pokryty vnitřním kapitálem. Ekonomický kapitál je počítán pro jednoroční periodu a hladinu spolehlivosti 99,9 %. Banka využívá komplexní pokročilé přístupy založené na metodách VaR pro kvantifikaci tržního a operačního rizika a rizika likvidity, nebo metodu rizikově vážených aktiv s využitím IRB přístupu v oblasti úvěrového rizika. Česká spořitelna vyvinula také modely pro ostatní rizika (obchodní, strategické, reputační riziko, či riziko koncentrace). Celkové riziko skupiny je součtem jednotlivých rizik, tedy není využit diverzifikační efekt z důvodu preference konzervativnějšího postupu. Výsledné celkové riziko je porovnáváno s kapitálovými zdroji odvozenými od regulatorního kapitálu, přičemž hlavní úpravou je zohlednění aktuálního výsledku běžného roku. Banka provádí stresové testování, které poskytuje další informace pro vnitřní posouzení dostatečnosti kapitálové vybavenosti banky. Výsledný ekonomický kapitál je alokovan na obchodní linie banky za účelem výpočtu jejich rizikově upravené výkonnosti. Výsledky ICAAP České spořitelny jsou předkládány čtvrtletně představenstvu, které rozhoduje o případných krocích v oblasti ICAAP a obecně v oblasti řízení rizik a kapitálu.⁸⁸

Banka implementovala i nové procedury zahrnující plán obnovy s ohledem na nové regulatorní požadavky s cílem být připravena na nenadálý nepříznivý vývoj tržního prostředí, a pokud to situace bude vyžadovat, přijmout adekvátní včasná opatření. Plán obnovy obsahuje kromě výše uvedených stresových scénářů i ukazatele pro iniciaci uvedených postupů, výčet vhodných opatření s cílem zajištění návratu do předkrizového období, popis celkového governance banky a její strategie včetně výčtu kritických funkcí a další části vyžadované regulací v této oblasti.

⁸⁸ ČSAS. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

Plán obnovy byl v roce 2015 aktualizován v rámci pravidelné roční revize, schválen představenstvem a akceptován dohledovým orgánem. Skupina Erste Group včetně České spořitelny věnuje ICAAP dostatečnou pozornost s cílem postupného zdokonalování systému řízení rizik a kapitálové vybavenosti skupiny s ohledem na budoucí vývoj. Banka systematicky pokračuje v dalším zpřesňování zahrnutí nových regulatorních požadavků do modelování vývoje kapitálových potřeb. Banka řídí svůj kapitál cílem udržet si silné kapitálové vybavení tak, aby mohla podporovat svoje obchodní aktivity, vyhověla všem regulatorním požadavkům na kapitál a také zajistila stabilní výnos pro akcionáře.

V prosinci 2015 Česká spořitelna emitovala hybridní kapitálový nástroj AT1 v objemu 300 mil. eur splňující požadavky na zařazení mezi nástroje vedlejšího kapitálu Tier 1, čímž došlo k dalšímu posílení kapitálové přiměřenosti banky. Česká spořitelna přistoupila k emisi hybridního kapitálu z důvodu optimalizace kapitálové struktury a stabilizace dlouhodobého eurového financování. Individuální kapitálová přiměřenost České spořitelny výrazně převyšovala v roce 2015 úroveň 13,50 %, kterou při zohlednění kapitálových rezerv v rámci Pilíře 1 vyžaduje Česká národní banka. Na základě propočtu České národní banky byla Česká spořitelna vyhodnocena jako systémově významná banka, a proto musí držet dodatečný kapitál ve výši 3 % nad základní požadavek 8 %, který je dále navýšen o plošně aplikovanou sazbu bezpečnostní kapitálové rezervy ve výši 2,5 %. Během roku 2015 došlo k několika událostem, které měly významný dopad do kapitálu a na kapitálovou přiměřenost. K 31. prosinci 2015 byl do kapitálové přiměřenosti zahrnut nerozdělený zisk roku 2015 snížený o dividendu ve výši 11,4 mld. Kč, což celkově vedlo ke zvýšení kapitálu. Ke konci roku 2015 činila individuální kapitálová přiměřenost podle metodiky ČNB 21,70 %.⁸⁹

Tabulka 14 Kapitálová přiměřenost ČS v letech 2011 - 2015 (%)

2015	2014	2013	2012	2011
21,70	18,82	17,73	16,03	13,09

Zdroj: výroční zpráva 2015, údaje podle metodiky ČNB, vlastní zpracování

⁸⁹ ČSAS. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

5.6 Kapitál a kapitálové požadavky

Podle Nařízení (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky (dále jen Nařízení o kapitálových požadavcích) se kapitál skládá z kmenového kapitálu Tier 1 (CET1), vedlejšího kapitálu Tier 1 (AT1) a kapitálu Tier 2 (T2). Za účelem stanovení požadovaných kapitálových ukazatelů je potřeba zohlednit každou složku kapitálu – po uplatnění příslušných regulatorních odpočtů a filtrů – ve vztahu k celkovému riziku. Minimální kapitálové ukazatele jsou 4,5 % pro CET1, 6 % pro kapitál Tier 1 (součet CET1 a AT1) a 8 % pro celkový kapitál. Požadavky na kapitálové rezervy stanoví § 12 Zákona o bankách a blíže specifikuje hlava II Vyhlášky ČNB č. 163/2014 o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry. Podle § 12n Zákona o bankách je ČS povinna vytvořit bezpečnostní kapitálovou rezervu ve výši 2,5 %. Podle § 12i Zákona o bankách a rozhodnutí ČNB je ČS povinna vytvořit kapitálovou rezervu pro krytí systémového rizika ve výši 3 %. ČNB se rozhodla implementovat tyto požadavky týkající se rezerv již v roce 2014, přičemž přijme diferencovaný přístup k jednotlivým rezervám. Pokud jde o kapitálovou bezpečnostní rezervu, ČNB se rozhodla uplatnit tuto rezervu od začátku u všech institucí v plné výši 2,5 % kmenového kapitálu Tier 1. Rezerva na krytí systémového rizika je uplatněna pouze u čtyř institucí, včetně ČS. Pokud jde o proticyklickou kapitálovou rezervu, bankovní rada ČNB se rozhodla na konci roku 2014 stanovit počáteční nulovou výši rezervy, kterou banky uplatní po dobu dalších dvou let. V prosinci 2015 ČNB stanovila proticyklickou kapitálovou rezervu na úrovni 0,5 % od roku 2017. Od 1. ledna 2014 provádí ČS výpočet regulatorního kapitálu a regulatorních kapitálových požadavků v souladu s Basel III. Na úrovni EU byly tyto požadavky implementovány nařízením CRR a CRD IV, která byla transponována do národní legislativy prostřednictvím Zákona o bankách a Vyhlášky ČNB č. 163/2014 Sb. o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, a také různých technických norem vydaných Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA). Skupina v plné míře uplatňuje veškeré požadavky tak, jak jsou definovány v nařízení CRR, v Zákoně o bankách a ve výše uvedených technických normách, za účelem splnění regulatorních požadavků a požadavků na zveřejňování informací.⁹⁰

⁹⁰ ČSAS. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

ZÁVĚR

Na základě předchozí analýzy a teoretických poznatků lze odpovědět na otázku, zda má Basel III vliv na hospodářské výsledky a fungování České spořitelny.

Česká spořitelna je velmi dobře vybavena z hlediska kapitálu i likvidity, proto se nemusí obávat o schopnost plnit nová regulatorní opatření. V rámci analýzy bylo možné vidět, že ČS již nyní převyšuje mnohonásobně některé minimální výše jednotlivých opatření, aniž by byla dokončena jejich implementace. Obecně všechny české banky mají dobrou výchozí pozici, neboť jsou dobře kapitalizované a likvidně vybavené, čímž jsou schopné absorbovat i ten nejnáročnější scénář. Česká spořitelna se s implementací Basilejských pravidel vyrovnává na velmi vysoké úrovni a je dostatečně kapitálově vybavena pro přijetí zatím poslední dohody Basel III.

Za negativní vliv dopadu Basel III, lze považovat rostoucí náklady spojené se zvyšováním kapitálových požadavků. Tyto enormní náklady, které musí banka vynakládat, by se měly promítnout do cenotvorby bankovních produktů a nechat si tyto náklady „proplatit“ svými klienty. V praxi tomu však není. Vysoká konkurence ostatních bank nedovolí České spořitelně promítnout si tyto náklady do cenotvorby a tím je nepřímo ovlivňován hospodářský výsledek banky. V dnešní době je regulace na tolik složitá a velmi náročná na infrastrukturu. Většina investic, proto jde do infrastrukturních projektů namísto, aby se investovalo do zajímavějších projektů např. pro klienty nebo obchodní partnery. Regulace ubírá velké množství finančních prostředků, které by mohly být investovány lépe. Zajišťování činností kolem složitých regulatorních požadavků je pro finanční skupinu velmi náročné a drahé. V průběhu posledních let počet lidí zabývajících se touto problematikou v České spořitelně narostl a tím vzniká další problém, tzv. problém nevýdělečného útvaru. V ČS jsou tyto činnosti zajišťovány regulatorním risk managementem, který je tvořen 120 lidmi. Úsek centrálního řízení rizik je nevýdělečný a vynakládající pouze vysoké náklady, což není kladně vnímáno manažery banky, kteří se snaží o maximální zisk. Tato nevýdělečnost má opět dopad na výnosnost banky a na samotné akcionáře.

Lze říci, že Basel III má částečně negativní dopady na hospodaření České spořitelny.

Podle názoru autorky by se měla stávající regulace zjednodušit, neboť v tuto chvíli nelze dobře porozumět tak rozsáhlé a složité regulaci. Samotní regulátoři považují regulaci za příliš komplexní a ani dohled nemá šanci všem detailům porozumět. Tato oblast se tak stává kontraproduktivní, neboť s růstem složitosti roste i riziko toho, že banky nebudou splňovat regulatorní pravidla jen z důvodu nevědomosti. Taktéž je důležitý výklad a interpretace jednotlivých pravidel v rámci dohledu. Každý dohledový orgán si může jednu a tu samou věc interpretovat různě, neboť stávající regulace k tomu částečně vybízí.

Stanovený cíl v úvodu diplomové práce byl podle názoru autorky splněn.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BABOUČEK, Ivan et al. *Regulace činnosti bank*. Praha: Bankovní institut vysoká škola, a. s., 2009. ISBN 978-80-7265-144-3.

BANK FOR INTERNATIONAL SETTLEMENTS, *Operational risk* [online]. 2001 [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bcbsca07.pdf>

BCBS. *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards* [online] 2006. [cit. 2016-02-16]. ISBN 92-9197-720-9. Dostupné z: <http://www.bis.org/publ/bcbs128.pdf>

BIS. *A Brief History of the Basel Committee* [online] 2013. [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <http://www.bis.org/bcbs/history.pdf>

BIS. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel: 2011. ISBN 92-9131-859-0.

BIS. *Basel III: International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring*. Basel: 2010. ISBN 92-9131-860-4.

BIS. *Basel III: Regulatory Consistency Assessment Programme*. Basel: 2012. ISBN 92-9131-112-X.

BIS. *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*. Basel: 2013. ISBN 92-9197-912-0.

BLAŽKOVÁ, Adriana. *Kapitálová přiměřenost bank*. Praha : Bankovní institut vysoká škola. Univerzita Tomáše Bati. Ústav financí a ekonomie, 2014. 108 s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Pavlína Mazancová.

CIPRA, Tomáš. *Riziko ve financích a pojišťovnictví: Basel III a Solvency II*. 1. vyd. Praha: Ekopress, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-87865-24-8.

ČNB. *Kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika*. In: [online]. 2017 [cit. 2017-03-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/makroobezretnostni_politika/kapitalova_rezerva_ke_kryti_systemoveho_rizika/index.html

ČNB. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČNB, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocní_zpravy/download/vyrocní_zpráva_2015.pdf

ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2010/2011* [online]. Česká národní banka, 2011 [cit. 10. 4. 2016]. ISBN 978-80-87225-33-2. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2010-2011/fs_2010-2011_financni_sektor.pdf.

ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2014/2015* [online]. Česká národní banka, 2015 [cit. 2016-03-24]. ISBN 978-80-87225-58-5. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2014-2015/fs_2014-2015.pdf.

ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2015/2016* [online]. ČNB, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/fs_2015-2016/fs_2015-2016_financni_sektor.pdf

ČSAS. *Profil České spořitelny* [online]. ČSAS © 2017 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/profil-ceske-sporitelny-d00014413>

ČSAS. *Profil Erste Group* [online]. ČSAS © 2017 [cit. 2017-20-01]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/profil-erste-group-d00014564>

ČSAS. *Výroční zpráva 2015* [online]. ČSAS © 2015 [cit. 2017-20-02]. Dostupné z: http://www.csas.cz/static_internet/cs/Obecne_informace/FSCS/CS/Prilohy/cs_vz2015.pdf

ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. Třídící znak 010197.

EBA. *CRD IV – CRR/Basel III Monitoring Exercise* [online]. Londýn: European Banking Authority, 2016 [cit. 2016-02-16]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1360107/CRDIV->

ERSTEGROUP. *About us* [online]. Erste Group Bank AG © 2017 [cit. 2017-20-01]. Dostupné z: <https://www.erstegroup.com/en/about-us>

EVROPSKÁ KOMISE. *Narizení prováděcí komise EU 2016/322*. In: Úřední věstník [online]. 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0322&from=CS>

GERŠL, A., JAKUBÍK, P. *Procykličnost finančního systému a simulace „feedback“ efektu*. In: [online]. 2009 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010_clanek_III.pdf

HEGENBART, Roman. *Analýza vybrané banky v kontextu bankovního sektoru ČR*. Praha: Vysoká škola ekonomická. Fakulta financí a účetnictví. Katedra bankovníctví a pojišťovnictví, 2012. 89 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Stanislava Půlpánová, Ph.D.

JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice II: Měnová a kurzová politika*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4516-9.

JÍLEK, Josef. *Finanční rizika*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2000. ISBN 80-7169-579.

JUROŠKOVÁ, Lenka. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie. ISBN 978-80-87284-26-1.

KOLASSA, D.. *Evropský systém dohledu nad finančním trhem (ESFS)*. In: Evropský parlament [online]. 2016 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/cs/FTU_3.2.5.pdf

MANDEL, M., TOMŠÍK, V. *Regulace bankovního sektoru z pohledu ekonomické teorie*. Praha: Oeconomica, 2011. ISSN 0032-3233. Dostupné z: <http://www.vse.cz/polek/772>

MEJSTRÍK, M., PEČENÁ, M., TEPLÝ, P. *Bankovnictví v teorii a praxi*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2870-7.

MF. *Zpráva o vývoji finančního trhu v roce 2015* [online]. Ministerstvo financí ČR, 2016 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Zprava_2015_Zprava-o-vyvoji-financniho-trhu-v-roce-2015_v2.pdf

POLOUČEK, Stanislav. *Lender of last resort and too-big-to-fail hypothesis* [online]. 2013 [cit. 2016-09-20]. Dostupné z: http://icfb.rs.opf.slu.cz/sites/icfb.rs.opf.slu.cz/files/37_poloucek.pdf

REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2014. ISBN 978-80-247-3671-6.

REVENDA, Z., MANDEL, M., KODERA, J. et al. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7261-279-6.

REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, s. r. o., 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

RŮČKOVÁ, Petra. *Finanční analýza: metody, ukazatele, využití v praxi*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2015. ISBN 978-80-247-9930-8.

ZELLEROVÁ, Radka. *Návrh implementace principů Basel III do bankovní soustavy v České republice*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati. Fakulta managementu a ekonomiky. Ústav financí a účetnictví, 2012. 108 s. Vedoucí diplomové práce Ing. Monika Garguláková.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1	Rizikové váhy při výpočtu RWA v závislosti na ratingovém hodnocení	37
Tabulka 2	Srovnání regulačních systémů Basel I a II	40
Tabulka 3	Vývoj basilejské reformy	42
Tabulka 4	Doporučené váhy dle splatnosti a typu ASF	44
Tabulka 5	Doporučené váhy dle splatnosti a typu RSF	45
Tabulka 6	Časové fázování minimálních kapitálových požadavků v zastoupení složek RK	50
Tabulka 7	Sazby kapitálové rezervy ke krytí systémové rizika	53
Tabulka 8	Srovnání Basel II s Basel III	56
Tabulka 9	Plnění požadavků CRD IV/CRR českými bankami (v %)	65
Tabulka 10	Klíčové ukazatele Erste Group Bank za období 2012 – 2016	67
Tabulka 11	Základní fakta o České spořitelně k 31.12. 2016	69
Tabulka 12	Aktuální akcionářská struktura ČS	69
Tabulka 13	Aktuální rating ČS	69
Tabulka 14	Kapitálová přiměřenost ČS v letech 2011 - 2015 (%)	80

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1	Přehled rizik v podnikání banky	17
Obrázek 2	Tři pilíře Basel II	35
Obrázek 3	Zpřísnění kapitálových požadavků v Basel III	48
Obrázek 4	Časové fázování minimální kapitálových požadavků v letech 2012 – 2019	50
Obrázek 5	Hospodářský výsledek ČNB v letech 2006 – 2015 v mld. Kč	59
Obrázek 6	Struktura Erste Group	67
Obrázek 7	Čistý a provozní zisk (mld. Kč)	71
Obrázek 8	Struktura provozních výnosů (mld. Kč)	71
Obrázek 9	Struktura provozních nákladů (mld. Kč)	72
Obrázek 10	Bilanční suma (mld. Kč)	73
Obrázek 11	Podíl čistých klientských úvěrů ke klientským vkladům (%)	74
Obrázek 12	Čisté úvěry a jiné pohledávky za klienty celkem (mld. Kč)	75
Obrázek 13	Struktura aktiv (mld. Kč)	76
Obrázek 14	Vklady klientů (mld. Kč)	77
Obrázek 15	Struktura pasiv (mld. Kč)	78

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Vývoj počtu bank a poboček zahraničních bank v ČR v letech 2009 – 2016	60
Graf 2	Postavení bank v závislosti na vkladech klientů (v mld. Kč)	60
Graf 3	Postavení bank v závislosti na čistém zisku (v mld. Kč)	61
Graf 4	Vývoj struktury kapitálu v letech 2008 - 2016 (v tis. Kč)	62
Graf 5	Kapitálové poměry za rok 2015 (v %)	63
Graf 6	Pákový poměr (v %)	64